Punkt i protokollet PR 105/2018 rd

Plenum

Tisdag 23.10.2018 kl. 14.06—18.17

4. Statsrådets framtidsredogörelse del 2 Lösningar i förändringen av arbete
Statsrådets redogörelse SRR 5/2018 rd

Remissdebatt

Talman Paula Risikko: Ärende 4 på dagordningen presenteras för remissdebatt. Talmanskonferensen föreslår att ärendet remitteras till framtidsutskottet, som kulturutskottet och arbetslivs- och jämställdhetsutskottet ska lämna utlåtande till.

Debatten inleds med statsrådets presentation av redogörelsen och därefter följer en snabbdebatt i fråga om de anföranden som ledamöterna anmält sig för i förväg. Gruppanförandena får vara högst 5 minuter långa och övriga på förhand anmälda anföranden högst 5 minuter långa. Talmanskonferensen rekommenderar att även de anföranden som hålls efter snabbdebatten är högst 5 minuter långa. Dessutom kan jag ge ordet för 1 eller 2 minuter långa repliker enligt eget övervägande.

För den här remissdebatten reserveras högst 2 timmar. Om vi inte inom den utsatta tiden hinner gå igenom hela talarlistan avbryts behandlingen av ärendet och fortsätter under dagens plenum efter att de övriga ärendena på dagordningen blivit behandlade. Om debatten om ärendet däremot avslutas före den reserverade tiden gått ut går vi över till nästa ärende på dagordningen, det vill säga ärende 5.

Statsminister Sipilä håller statsrådets anförande. — Varsågod.

Debatt

14.08 **Pääministeri Juha Sipilä** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Politiikassa huomio keskittyy usein päivänpolitiikan kysymyksiin. Yhtä välttämätöntä on keskustella myöskin siitä, mihin olemme matkalla ja miten voimme varautua siihen etukäteen. Tähän meillä nyt on tänään mahdollisuus.

Tulevaisuusselontekojen tehtävänä on nostaa esiin päätöksenteon kannalta tärkeitä tulevaisuuden huomiota vaativia asioita. Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa tehtiin vuonna 2017. Nyt selonteon toisen osan tavoitteena on tunnistaa työhön liittyviä toivottavia tulevaisuuksia, päätöksentekotarpeita sekä yhteiskunnallisia kysymyksiä.

Tämän selonteon valmisteluun on osallistunut lukuisia yhteiskuntamme eri toimijoita. Pidin neljässä eri yliopistossa keskustelutilaisuuden osana tämän selonteon valmistelua. Keskustelimme Suomen seuraavan sadan vuoden haasteista yliopistojen omien painopisteiden näkökulmasta. Helsingissä oli koko päivän kestänyt tilaisuus, johon oli kutsuttu useita kymmeniä kansalaisjärjestöjä sekä tutkijoita.

Työn muutos johtuu maailman muuttumisesta. Erityisesti teknologian kehitys muuttaa sitä, miten, missä ja millaista työtä teemme. Tätä muutosta ei pysäytetä, eikä sen tuomaan epävarmuuteen voi vastata pitämällä kiinni vanhoista rakenteista. Sen sijaan vastuullam-

me on huolehtia, että rakenteet muuttuvat niin, että kaikki pysyvät muutoksessa mukana. Esimerkkinä selonteossa ehdotetaan, että ajatuksiamme työkyvystä on monipuolistettava. Osaaminen ja motivaatio on nähtävä työkyvyn tärkeänä osa-alueena samalla tavalla kuin terveys. Selonteossa esitetyt ratkaisut työn murrokseen kurottavat yli vaalikausien. Ne liittyvät erityisesti alustatalouden ja tekoälyn haltuunottoon, sosiaaliturvan uudistamiseen ja työn merkityksellisyyden vahvistamiseen sekä laaja-alaisen, joustavan, läpi ihmisen elämän jatkuvan osaamisen rakentamiseen.

Arvoisa puhemies! Osaaminen on työn muutoksessa keskiössä. Muutokset työn kysynnässä ja osaajatarpeissa ovat nopeita. Tämä vaalikausi on oiva esimerkki tästä: meillä on nyt osaajapulaa niin Kainuussa, Lapissa kuin Uudellamaallakin. Riittävän osaamisen varmistamiseen tarvitaan oppimis-, yhteistyö- ja elämänhallintataitojen opettamista kaikilla koulutusasteilla. Elinikäistä oppimista ja työuran aikaista osaamisen uudistamista on kehitettävä kokonaisuutena. Siinä on huomioitava ihmisen erilaiset elämäntilanteet, työsuhteet ja koulutustarpeet. Osaamisen karttuminen ja oppiminen on nähtävä myös yhteisöjen ja yritysten asiana. Kyse on koko yhteiskunnan asiasta. Ne valtiot menestyvät, jotka osaavat hyödyntää ihmisten osaamisen mahdollisimman laajasti. Selonteossa ehdotetaan esimerkiksi erilaisia osaamistilejä ja koulutussetelejä jatkuvan oppimisen tueksi. Selonteossa ideoidaan, että opiskelijoiden suhteen korkeakouluihin on jatkossa säilyttävä läpi työelämän. Mahdollisuudet jatkuvaan oppimiseen paranevat, kun korkeakoulujen digitaalinen opetustarjonta paranee. Lisäksi alumnitoimintaa on kehitettävä nykyisestä. Korkeakouluilla on avainasema myös alueellisten tarpeiden huomioimisessa — työpaikkojen ja oppilaitosten alueellista verkostoyhteistyötä tulee vahvistaa edelleen.

Arvoisa puhemies! Ratkaisussa korostuvat siis jatkuva oppiminen ja toimeentulon murrokseen vastaaminen. Työn murros on globaali kysymys. Sen ytimessä ovat muuttoliike ja työperäinen maahanmuutto. Kaikki esitetyt ratkaisut tukevat kestävän kehityksen Agenda 2030:n päämääriä. Paljon on kestävän kehityksen saralla jo tehty. Ehkä merkittävin edistysaskel on kestävän kehityksen tavoitteiden sisällyttäminen ensi vuoden budjettiehdotukseen. Se on kansainvälisestikin merkittävä ja uusi avaus. Kestävän kehityksen edistymisen raportointi eduskunnalle on otettu keskeiseksi osaksi hallituksen vuosikertomusta. Olemme parhaillaan hallituksessa luomassa hyvinvointimittareita vaihtoehdoiksi bkt:n rinnalle, mistä varmasti tulevat hallitukset hyötyvät. Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus on kansallinen kestävän kehityksen strategia ja samalla konkreettinen työkalu. Tavoitteellinen ja mitattava toimenpidesitoumus on hyvä työkalu esimerkiksi yritykselle toiminnan kehittämiseksi. Sitoumuksia on saatu lähes 1 000 kaikilta yhteiskunnan sektoreilta. Olen myös itse täyttänyt sitoumuksen. Tapasin vasta Espanjan pääministerin Madridissa, ja hän oli kuullut Suomen Agenda 2030:n toimeenpanosta ja erityisesti tästä yhteiskuntasitoumuksesta, ja he olivat kiinnostuneita seuraamaan Suomen esimerkkiä ja pyysivät tästä lisää informaatiota.

Arvoisa puhemies! Selonteon visio lähtee siitä, miten Suomi selviää työn murroksessa. Tämä tarjoaa eduskunnalle tilaisuuden keskustella siitä, jaammeko kaikki tämän vision. Vision mukaan niin yrittäjä, vuokra- ja alustatyöntekijä kuin ansiotyössä oleva pitävät sosiaaliturvaamme oikeudenmukaisena ja kattavana. He myös kokevat saavansa tukea yhteiskunnaltamme, kun he sitä tarvitsevat. Visiossa ihmisten työ- ja toimintakyvystä huolehditaan työsuhteen muodosta riippumatta. Visiossa Suomeen luodaan kaikki yhteiskuntaryhmät kattava ja laadukas elinikäisen oppimisen järjestelmä, joka tunnetaan kansainvälisesti samanlaisena menestystarinana kuin suomalainen peruskoulu. Jokaisella on mah-

dollisuus hankkia riittävä toimeentulo, kehittyä ja kokea olevansa merkityksellinen osa yhteiskuntaa. Kestävän kehityksen tavoitteen mukaisesti eri ryhmien välisiä sosiaalisia eroja tasoitetaan, työtä arvostetaan ja sitä myös mitataan monipuolisen yhteiskunnallisen merkityksensä kautta.

Arvoisa puhemies! Pitkän aikavälin päätöksenteon kehittäminen on yhä tärkeämpää maailmassa, jossa riskit lisääntyvät ja ilmiöt monimutkaistuvat. Nykyisillä sukupolvilla on kenties suurempi mahdollisuus kuin koskaan vaikuttaa tulevien sukupolvien elinolosuhteisiin. Ylisukupolvinen ajattelu on tulevaisuustyön ja kestävän kehityksen ytimessä.

Työn murrokseen vastaamiseksi on tehty jo töitä. Hallituksen linjaus sosiaaliturvan kokonaisuudistuksesta, perustulokokeilu, kansallinen tekoälyohjelma ja eri koulutusasteiden uudistukset ovat hyviä esimerkkejä, joita selonteko on osaltaan tukenut. Hallitus on kautensa aikana tehnyt myös lukuisia työllisyyttä ja yrittäjyyttä edistäviä päätöksiä, joilla pyritään vastaamaan työn muutoksen ja osaajapulaan. Hyvinvointiyhteiskunnan säilyttäminen vaatii näihin kysymyksiin vastaamista ja nykyistä korkeampaa työllisyysastetta. Kaikki päätökset eivät ole helppoja. Selonteossa todetaan: ”Suomalaisessa työmarkkinajärjestelmässä on paljon osia, mutta vähän liikkuvia osia.” Uudistamista edelleen riittää, jotta tuemme työllisyyttä ja vastaamme nykypäivän työelämän tarpeisiin.

Työn murroksen ratkaisujen lisäksi selonteossa esitellään pitkän aikavälin päätöksentekoa. Isoihin murroksiin ja reformeihin liittyvää kehityskulkua ei voida suunnitella erityisen pitkälle yksityiskohtaisesti. Sen sijaan voimme määrittää asiaan liittyviä arvoja ja laajoja tavoitteita ja suunnistaa tavoitteiden toteutumista kohti oppimalla ja kokeilemalla.

Arvoisa puhemies! Selonteossa on varmasti sellaisiakin kohtia, jotka herättävät keskustelua, ja se on tarkoituskin. Selontekoa pitää käsitellä ennen kaikkea kokonaisuutena ja keskustelunavauksena. Saamme varmasti nyt mielenkiintoisen keskustelun työn tulevaisuudesta. — Kiitoksia.

Puhemies Paula Risikko: Sitten mennään ryhmäpuheenvuoroihin, ja keskustan eduskuntaryhmän puheenvuoron käyttää edustaja Viljanen.

14.18 **Eerikki Viljanen kesk** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomen etu olisi, että tilanne työmarkkinoilla saadaan tavalla tai toisella rauhoittumaan. [Eero Heinäluoma: Pitihän se arvata!] Meillä päättäjillä niin työmarkkinajärjestöissä, hallituksessa kuin täällä eduskunnassakin on yhteinen tehtävä. Lähivuosien suurin asia on hallituspohjasta riippumatta parantaa edelleen työllisyyttä samalla, kun jo pidempään meneillään ollut työn, työelämän ja työmarkkinoiden muutos voimistuu. Siksi nyt tarvitaan yhteinen näkemys tiekartasta, jolla tätä muutosta uusine työmuotoineen ja robotteineen ohjataan Suomen kannalta mahdollisimman kestävällä tavalla niin, että kaikki suomalaiset pysyvät mukana.

Keskustan eduskuntaryhmän puheenjohtaja Antti Kaikkonen on esittänyt kansallista työkokousta, jossa ratkaisuja voitaisiin hakea yhdessä. [Jukka Gustafsson: Milloin se on?] Hän on oikealla asialla. Nyt käsiteltävänä oleva tulevaisuusselonteon toinen osa antaa mahdolliselle kokoontumiselle ja myös muulle yhteiskunnalliselle keskustelulle lisää sytykkeitä. [Antti Lindtman: Kaikkonen hallitukseen!] On varmaa, että tukkanuottasilla olemalla me emme nyt selviydy kaikesta siitä, mitä tulevaisuus tuo.

Arvoisa puhemies! Myös tulevaisuudessa Suomen voima on osaamisessa. Tämä maa pärjää maailman muuttuessa, kun pidämme peruskoulusta alkaen huolta koulunkäynnin tasa-arvosta. Yhteiskuntana meillä ei ole varaa päästää yhtäkään lasta tai nuorta hukkaan.

[Antti Lindtman: Paitsi päivähoidossa!] Keskustan ratkaisuja ovat pienten lasten koulu, jossa esikoulu ja peruskoulun kaksi ensimmäistä vuotta muodostaisivat joustavan kokonaisuuden, sekä oppioikeus, joka tarkoittaa toisen asteen tutkinnon takaamista jokaiselle pidentämällä oppivelvollisuutta vuodella. Katsomme myös, että suomalaisessa koulutuksessa on kautta linjan vahvistettava yhteyttä työelämään koulujen ja oppilaitosten jokapäiväistä arkea myöden. Ammatillisen koulutuksen uudistus on vietävä maaliin tukemalla oppilaitoksissa ja paikallisesti tehtävää työtä.

Menossa oleva muutos edellyttää noin miljoonan suomalaisen uudelleen kouluttautumista. Siksi koko maassa tarvitaan lisää mahdollisuuksia nopeaan uudelleen- ja täydennyskoulutukseen ja koulutusta yhä enemmän suoraan työpaikoilla. Itse kunkin on myös pidettävä osaamisensa ajan tasalla. Siksi maahamme tarvitaan jatkuvan eli elinikäisen oppimisen kokonaisvaltainen ratkaisu. [Jukka Gustafsson: Miten kävi nuorten aikuisten osaamisohjelman?]

Arvoisa puhemies! Työpaikka antaa ihmiselle turvaa arkeen ja varmuutta tulevaisuuteen. Nyt kuitenkin olemme tilanteessa, jossa vanhoja ammatteja katoaa, uusia tulee ja työtä tehdään eri tavoin kuin aikaisemmin. Epävarmuus heijastuu laajalle. Moni ei uskalla perustaa perhettä tai esimerkiksi ostaa ensimmäistä omaa asuntoa. Etenkin pätkä- ja silpputyöläisille sekä itsensä työllistäville tämä kaikki on ollut todellisuutta jo pitkään. Heidän tilanteensa parantamiseksi Suomessa on tehty liian vähän.

Keskustan yksi ratkaisu on uudistaa perusturvaa niin, että näiden ihmisten toimeentulo olisi nykyistä turvatumpi. Perusturvan on mielestämme aina kannateltava heikoimpia. Sen on myös tuettava nykyistä paremmin työntekoa, oltava yksinkertaisempi sekä ennen muuta otettava huomioon ihmisten muuttuvat elämäntilanteet. [Eero Heinäluoma: Ja sitä ei pidä leikata!] Tulevaisuudessa yhä useampi esimerkiksi tekee työtä välillä palkansaajana, välillä yrittäjänä tai molempina yhtä aikaa.

Arvoisa puhemies! Suomalaisilla on oltava mahdollisuus myös nykyistä paremmin sovittaa yhteen työtä ja vapaa-aikaa. Perhevapaauudistus tarvitaan, mutta sen on oltava perheille parannus, ei leikkaus. Siksi uudistus saa myös maksaa. Keskustan tavoite on parantaa perheiden toimeentuloa, lisätä tasa-arvoa [Eero Heinäluoma: Kuuliko kokoomus?] ja turvata erilaisille perheille aito valinnan mahdollisuus lastensa hoidossa. Emme hyväksy kotihoidon tuen romuttamista. [Ben Zyskowicz: Kuka esittää romuttamista?] Toisin kuin kilpailijamme me katsomme, että uudistus on tehtävä perheet ja lapset edellä, ei pelkästään talouden ehdoilla. [Ben Zyskowicz: Kenestä kilpailijasta puhutaan?]

Arvoisa puhemies! Maailmassa jyllääävä murros pakottaa menemään perimmäisten kysymysten äärelle myös etujärjestöissä. Työelämää on uudistettava. Kysymys kuuluu, pidetäänkö kiinni menneisyydestä rystyset valkoisina vai rakennetaanko tulevaisuutta, joka joka tapauksessa tulee rytinällä. Keskusta kannattaa sopimusyhteiskuntaa. Se ei kuitenkaan voi jämähtää paikoilleen. Tarvitsemme mieluummin ennemmin kuin myöhemmin työpaikoille lisää paikallisen sopimisen mahdollisuuksia, sitä, että huonoina aikoina voidaan joustaa ilman että ketään tarvitsee irtisanoa, hyvinä aikoina puolestaan voidaan palkata lisää työntekijöitä. [Jukka Gustafsson: Näinhän toimitaan!]

Arvoisa puhemies! Suomi on tienhaarassa. Valitsemme työn ja yhteistyön tai työttömyyden ja vastakkainasettelun. Keskustan vaihtoehto on rakentaa Suomelle turvallinen silta yli muutoksen — yhdessä. [Antti Lindtman: Tuossa oli jo ihan eri ote keskustalla kuin viime viikolla!]

Puhemies Paula Risikko: Yritetään pysyä 5 minuutissa.

14.24 **Pia Kauma kok** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suhtautumisemme muutokseen riippuu siitä, kuinka hahmotamme oman tulevaisuutemme osana murrosta. On inhimillistä, että it-insinöörin suhtautuminen digitalisaatioon on erilainen kuin kivijalkaliikkeen myyjän, joka toimii verkkokaupan puristuksessa. Ilmiö, joka näyttäytyy yhdelle uusina mahdollisuuksina, herättää toisessa epävarmuutta. Meidän poliitikkojen tehtävä on tarjota ratkaisuja ja hälventää ihmisten epävarmuutta tulevaisuudesta. Eduskunnassa emme voi päättää globaalien megatrendien kehityssuunnista, mutta muutoksiin sopeutuminen on omissa käsissämme.

Arvoisa puhemies! 1700-luvulta asti on pelätty koneiden vievän työt. Ihmistyölle on kuitenkin aina löytynyt uusi tarve ja muoto. Jarruttaminen on väärä keino suhtautua. Ilman teknologista kehitystä ja globaalia kauppaa ei nykyinen elintasomme olisi maailman kärkeä. Meidän on kuitenkin yhdessä kannettava huolta niistä kansalaisista, joihin murros iskee voimalla. Yhteiskunnan tehtävä on tarjota jokaiselle suomalaiselle tukea turvalliseen muutokseen sekä uskoa tulevaisuuteen. Alustatalouden fiksu sääntely, jatkuvan oppimisen mahdollistaminen sekä joustava sosiaaliturva ovat avaintekijöitä muutokseen sopeutumisessa, kuten valtioneuvoston selonteossa todetaan.

Arvoisa puhemies! Jatkossa osaaminen vanhenee entistä nopeammin. Siksi tarvitsemme koulutusjärjestelmän, joka tarjoaa meille hyvät perustaidot sekä opettaa oppimaan ja omaksumaan jatkuvasti uutta. Ammatillisen koulutuksen reformi ja tutkintoon johtamattoman koulutuksen merkityksen nosto ovat olleet askelia oikeaan suuntaan. Kehityksen on edelleen jatkuttava. Keskiössä on oltava osaaminen, ei tutkintonimikkeet.

Kokoomus suhtautuu positiivisesti erilaisiin avauksiin ura- tai koulutustileistä. Tavoitteena on löytää tasapaino yksilön, työnantajien ja yhteiskunnan vastuiden välille. Yhteiskunnan tuen tulee kohdentua ennen kaikkea niille henkilöille, joilla muutosturvan tarve on suurin. Suurin tarve osaamisen päivittämiselle on henkilöllä, joka on vailla työtä. Työttömyysetuuden tulee aktivoida ja mahdollistaa oman osaamisen päivittäminen työttömyysjakson aikana. Toimenpide-ehdotus työttömyysturvalla opiskelusta onkin lämpimästi kannatettava ja hallituksen aiempien linjausten mukainen.

Arvoisa puhemies! Tulevaisuudessa yhä useampi saa toimeentulonsa eri lähteistä. Henkilö voi olla osa-aikaisessa työssä ja samaan aikaan toimia pienyrittäjänä. Tämä lisää arjen joustavuutta, mutta tulojen vaihtelu voi tietenkin aiheuttaa myös haasteita. Hyvinvointiyhteiskuntaa ei ole ilman vahvaa markkinataloutta ja joustavia työmarkkinoita. Meidän on ymmärrettävä se, mikä muissa Pohjoismaissa on jo sisäistetty. Kun yhä useampi on töissä ja työn tuottavuus on korkealla, voidaan tulevaisuuden työelämästä ottaa myös yhteiskunnan tuella pausseja läheisten hoivaa varten. Perhevapaiden uudistamisen lisäksi tarvitsemme työssäkäyville omaisen hoitovapaan, joka mahdollistaa läheisen lähellä olon esimerkiksi ikääntyneen vanhemman vakavan sairastumisen yhteydessä.

Arvoisa puhemies! Työelämän erilaisiin muutoksiin varaudutaan parhaiten lisäämällä paikallisia joustoja sekä uudistamalla sosiaaliturvaa. Kokoomuksen ratkaisuksi esittämä yleistuki yhdistäisi joustavasti työtä ja turvaa tehden työnteosta nykyistä kannattavampaa. Pienimuotoinenkin työskentely voittaisi aina passiivisuuden. Turvan piirissä olisivat myös itsensätyöllistäjät.

Arvoisa puhemies! Meillä päättäjillä on iso rooli sen suhteen, miten Suomi ja suomalaiset tulevat työn muuttuessa pärjäämään. Vapaiden ja toimivien markkinoiden on annettava

toimia, mutta rinnalla hyvinvointiyhteiskunnan sosiaaliturva ja palvelut huolehtivat viime kädessä meistä jokaisen hyvinvoinnista. Uudistuminen on kokoomuksen mielestä parasta muutosturvaa.

14.29 **Merja Mäkisalo-Ropponen sd** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomalainen vahvuus on se, että uskallamme keskustella, ottaa toistemme mielipiteet huomioon ja haluamme ymmärtää toisiamme. Niin määrittelemme Suomelle parhaiten yhteistä suuntaa ja ratkaisuja tulevaisuutemme haasteisiin. Tämä tulevaisuusselonteko on osa tätä keskustelua.

Vaikka tulevaisuusselonteon toisen osan pitäisi otsikon mukaisesti tarjota ratkaisuja työn murroksessa, se on kuitenkin osittain vielä yleisellä tasolla, ja siksi sitä on konkretisoitava valiokunnissa. Meidän on eduskunnassa otettava vielä isompi loikka eteenpäin tulevaisuutemme hahmottelussa ja ratkaisujen löytämisessä.

Sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä korostaa, että tulevaisuuskeskustelun on oltava vaalikaudet ylittävää ja sitä on käytävä laaja-alaisesti. Siksi tulevaisuusselonteko on jatkossakin syytä antaa eduskunnalle kahdessa osassa ja pitää erillään kestävän kehityksen selonteosta.

Arvoisa puhemies! Suomi ja suomalaiset elävät työstä ja yrittämisestä. Työ on hyvinvointimme tae. Työ tuo elämään merkitystä ja sisältöä. Työ antaa monelle tunteen siitä, että saa olla tärkeä osa yhteiskunnan rakentamista. Näin on nyt ja tulevaisuudessa. Käsittelyssä oleva tulevaisuusselonteon toinen osa on yhteiskunnan ja sen rakennuspalikoiden ytimessä. Työ ei lopu, mutta se on murroksessa ja muuttuu. Työpaikkoja katoaa, mutta samalla syntyy uutta työtä.

Edessämme on suuria maailmanlaajuisia kysymyksiä, kuten teknologian kehitys ja ilmastonmuutos, joiden kautta on mahdollista synnyttää myös uutta työtä. Valitettavasti selonteko ei tunnista näitä mahdollisuuksia. Selonteossa ei esimerkiksi mainita sanallakaan tulevaisuusvaliokunnan Radikaalit teknologiat -raporttia, jossa esitellään sata uutta Suomelle avautuvaa mahdollisuutta ja niistä syntyvää uutta työtä. Kestävä kehitys, kiertotalous ja ilmastonmuutos kyllä tunnistetaan tärkeinä teemoina, mutta ei niinkään uuden työn mahdollistajina.

Arvoisa puhemies! Työn murros edellyttää rohkeita uudistuksia ja investointeja tulevaisuuteen. Työn muuttuessa tarvitaan päätöksiä toimeentulon turvaamiseksi ja työstä saatujen hedelmien oikeudenmukaiseksi jakamiseksi sekä lainsäädännöllisiä muutoksia, jotka mahdollistavat uudenlaisen työn syntymisen. Esimerkiksi alustatalouden lisääntyessä meidän on tehtävä ratkaisuja, joilla suomalainen yhteiskunta ponnistaa seuraaville vuosikymmenille.

Ehdoton edellytys on sosiaaliturvan, verotuksen ja perhevapaajärjestelmän uudistaminen. Tulevaisuusohjelma 2030:n yhteydessä me sosiaalidemokraatit olemme esittäneet oman mallimme ja ratkaisumme näistä kaikista välttämättömistä uudistuksista. Muuttuvassa työelämässä myös työntekijöiden oikeudet on pystyttävä turvaamaan. Se luo turvaa ja tuottavuutta, sillä eteensä katsova työntekijä ponnistaa aina pidemmälle. Valitettavasti tämän hallituksen tulevaisuusajattelu ei ole johtanut välttämättömiin ja kauaskantoisiin tulevaisuusinvestointeihin, joita suomalainen yhteiskunta ja työn murros edellyttävät.

Työn murrosta käsittelevillä analyyseilla on yksi yhteinen asia, josta kaikki ovat samaa mieltä: ne korostavat oppimisen, osaamisen ja koulutuksen merkitystä tulevaisuuden menestystekijänä. Onkin valitettavaa, että tällä vaalikaudella tehdyt leikkaukset osaamisesta,

koulutuksesta, tieteestä ja tutkimuksesta vaarantavat tai lyhentävät sitä osaamisloikkaa, jonka tarvitsemme. Osaamisloikan varmistamiseksi sosiaalidemokraatit ovat esittäneet Osaamispolku 2030 -kokonaisuutta, joka sisältää lukuisia uudistuksia, kuten oppivelvollisuuden laajentamisen, maksuttoman toisen asteen sekä varhaiskasvatusuudistuksen. Tarvitsemme myös tieteen ja tutkimuksen kunnianpalautuksen.

Arvoisa puhemies! Lopuksi: työtä ei voi mitata vain talouden ja kilpailukyvyn kautta, ja siksi uusien työn merkitykseen liittyvien mittareiden tarpeellisuus edelleen korostuu. On hyvä, että selonteossa puhutaan myös työn merkityksellisyydestä, mutta samalla on korostettava, että työ ei voi määritellä ihmisen arvoa yhteiskunnassa. Yhteiskuntamme tarvitsee kaikkia kansalaisia. Jokainen on tärkeä.

Ratkaisujenkaan määrittely ei ole vain päättäjien itseoikeus, ja siksi tulevaisuutemme suunnasta päättämiseen on yhä paremmin osallistettava kaikki suomalaiset. Tarvitsemme uudenlaista komiteatyöskentelyä, jossa päättäjien lisäksi ovat mukana kansalaisjärjestöt ja eri tavoin kootut kansalaisraadit. Haasteena on saada mukaan keskusteluun tulevaisuuden työstä ja kestävästä kehityksestä myös ne, jotka yleensä eivät koe olevansa siihen oikeutettuja. Jokaisen mielipiteet ja näkemykset ovat tärkeitä. Ne synnyttävät [Puhemies koputtaa] yhteisen vision ja päämäärän, joita kohti voimme yhdessä suunnata.

14.34 **Kimmo Kivelä sin** (ryhmäpuheenvuoro): Puhemies! Hallituksen tulevaisuusselonteon toisessa osassa jatketaan siitä, mihin ensimmäisessä jäätiin. Työn murrokselle esitetään nyt ratkaisuja, suuntaviivoja ja askelmerkkejä. Ratkaisut ovat olemassa, ja meidän tulee päättäjinä keskustella niistä, valita parhaat ja johtaa kansakuntaamme eteenpäin.

Sininen liike katsoo pitkälti tulevaan ja näkee työn murroksessa mahdollisuuksia. Työn murros vaikuttaa syvästi siihen, miten yhteiskuntamme tulevaisuudessa rakentuu ja onko kansalaisilla töitä, toimeentuloa ja ennen kaikkea turvaa. Turvallisuudentunne muutosten keskellä on sinisten mielestä tärkein asia, joka kaikissa ratkaisuissa tulee ottaa keskiöön. [Eero Heinäluoma: Myös irtisanomissuojassa!]

Turvallisen suomalaisen yhteiskunnan tulee nojata tulevaisuudessa edelleen koulutukseen, jatkuvaan oppimiseen ja osaamiseen. Mikään suomalainen sosiaalinen innovaatio ei ole yhtä paljon kehuttu ja kadehdittu kuin peruskoulu. Oppimisen tavat kuitenkin muuttuvat. Jatkuva, elinikäinen oppiminen pitää kaikki ihmiset työn murroksessa mukana. Uudelleen kouluttautumisen tulee olla arkipäivää, ja erilaisien teknologioiden opettelun täytyy olla jokaisen sekä oikeus että velvollisuus. Siinä missä lapset ottavat puhelimen käteen ja surffaavat netin syövereissä, on aikuisilla myös vastuu kehittää osaamistaan kykyjensä mukaan. Uusien laitteiden ja teknologioiden opetteleminen on raskasta, eikä se ole aina mieluisaa, mutta se saattaa olla myös lähes ainoa elinehtomme. Emme halua sellaista yhteiskuntaa, jossa ihmiset jakautuvat teknologisen osaamisen perusteella pärjääviin ja jalkoihin jääviin. Kaikille tulee taata mahdollisuus oppia ja pysyä kehityksessä mukana. Polarisaatiota tulee välttää kaikin mahdollisin keinoin. Turvallisuuteen ja yhteiskunnalliseen eheyteen kuuluu näet myös se, että ihmiset kokevat olevansa samassa veneessä.

Puhemies! Tulevaisuudessa työnteon tavat muuttuvat ja perinteisten työsuhteiden ja yrittäjyyden rinnalle tulee enemmän itsensätyöllistäjiä sekä freelancereita, jotka toimivat erilaisissa verkostoissa ja alustoilla. ”Voi kuinka pieninä palasina onkaan mun leipäni maailmalla” on todellisuutta tulevaisuudessa yhä useamman kohdalla. Kaikki työ, mitä tehdään, on hyvästä, ja ongelmaksi nouseekin se, ettei meidän sosiaaliturvajärjestelmämme tunnista uusia työnteon muotoja. Sosiaaliturvan uudistaminen onkin erityinen kysymys,

kun mietimme, miten voimme ottaa etukenon tähän työn murrokseen. Se, kuinka paljon lapsenlapsemme saavat eläkettä tulevaisuudessa tai milloin ihminen saa työttömyystukea, on kiinni niistä ratkaisuista, joita teemme nyt pian sosiaaliturvajärjestelmän suhteen. Sosiaaliturvajärjestelmän tulee kannustaa ja tehdä työstä kannattavaa aina. Samalla uudelleen kouluttautumisen pitää olla arkipäivää eikä karenssiautomaatti. Näköalattomuus ei saa tuhota tulevaisuudenuskoa.

Puhemies! Uudet asiat pelottavat, se on sangen inhimillistä. Saatamme pelätä, että tekoäly ja robotit syövät työpaikkamme eikä meistä ole mihinkään. Tekoäly voittaa ihmisen šakissa, mutta tekoäly ei voita ihmistä luovuudessa tai tunneälyssä. Sairaalapedin vieressä toipilas tarvitsee jatkuvasti toista ihmistä eikä robotteja. Tekoäly on renkimme, ei isäntämme. Meidän tulee ajatella työtä laajasti. Työn tulee tuoda meille leipä pöytään, mutta sen pitää olla myös merkityksellistä. Työ ei ole pelkästään toimeentulo- vaan myös ihmisarvokysymys. Voimme hyvin antaa roboteille yksitoikkoiset työt. lhmisyys on paljon muuta kuin mekaanista suorittamista.

Sininen liike näkee, että kaikkien tulee saada kokea olevansa tärkeitä. Työ ei ole kaiken mitta, vaan merkityksellisyys tulee myös muista asioita. Digitalisaation myötä elämän eri osa-alueet muuttuvat ja sisällöt laajenevat. [Puhemies koputtaa] Eri ammateissa tulee ihmisyyden olla vastaisuudessa keskiössä.

Ystävät, kollegat, eteenpäin historian kanssa. [Puhemies: Aika!] On syytä jättää se, mikä on aikansa elänyttä, ja säilyttää se, mikä myös tulevaisuudessa on arvokasta ja merkityksellistä.

14.40 **Rami Lehto ps** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt käsiteltävänä oleva valtioneuvoston tulevaisuusselonteon toinen osa, Ratkaisuja työn murroksessa, on käytännössä vasta keskustelualoite. Ensimmäinen osio, Jaettu ymmärrys työn murroksesta — joka on Suomen tulevaisuuden suurimpia haasteita — oli täällä keskustelussa reilu vuosi sitten. Tulevaisuusselonteon toisen osan päällimmäisenä tavoitteena on tunnistaa työhön liittyviä toivottavia tulevaisuuksia, päätöksentekotarpeita sekä yhteiskunnallisia kysymyksiä. Nämä tulevat pääosin tulevien hallitusten pohdittaviksi ja ratkaistaviksi: muutoksia lainsäädännössä ja etenkin sosiaaliturvassa.

Arvoisa puhemies! Nyky-yhteiskunnassa työn tekemisen muodot ja työsuhteet moninaistuvat. Alustatalous, tekoäly, robotiikka ja digitalisaatio tuovat nopeita toimintaympäristön muutoksia alati kiihtyvällä tahdilla. Työntekijän ja yrittäjän suhde muuttuu, ja yhä useampi työntekijä ajautuukin yrittäjäksi tulevaisuudessa, halusi tai ei. Tämä edellyttää päätöksentekijöiltä vastaamista näihin muutoksiin.

Selonteko käsittelee sosiaaliturvan muutoksia ja tulevaisuuden uudistuksia siihen. Me perussuomalaiset uskomme siihen, että jos pystymme yhdistämään sosiaalietuudet, ansiotulon ja pääomatulot sosiaaliturvakaareksi tai hyvinvointikaareksi, niin saamme nostettua työllisyys- ja osallisuusasteen yli 75 prosenttiin jo tulevalla hallituskaudella. Mallissamme tulot netotettaisiin välittömästi ja tukien maksatuksiin ei tulisi katkoja, jos lyhyitä työpätkiä otetaan vastaan.

Me uskomme siihen, että meillä on vielä paljon kotimaista käyttämätöntä työvoimaa reservissä. Luotamme kotimaiseen työhön ja työntekijöihin. He ovat ennenkin nostaneet Suomen kuopasta, laman aikaan, mutta nyt keski- ja pienituloiset ovat jääneet sinne kuoppaan itse. Työn murroksessa on huolehdittava kotitalouksien ostovoimasta, koska murros koskee eri lailla erityppisiä kotitalouksia. Me perussuomalaiset emme halua helpottaa hal-

patyövoiman tuloa maahamme jakamaan kotimaisia työmarkkinoita emmekä myöskään halua jakaa sosiaaliturvaamme vastikkeetta ulkomaalaisille työntekijöille tai muille maahanmuuttajille tulevaisuudessakaan.

Arvoisa puhemies! Ymmärrämme isänmaan edun. Tämän johdosta on etumme olla mukana teknologian murroksessa sen sijaan, että seuraisimme perässä muiden johtamaa muutosta. Olemme vakuuttuneita myös siitä, että työn murros on hallittava viisaasti ja pitkällä aikavälillä, jotta pääsisimme parempaan työelämään ja hyvinvointiin. Luonnollisesti tämä tuo mukanaan uudet korkeat teknologiat mukaan lukien robotiikan ja tekoälyn.

Yksi tekoälyn ja koneoppimisen suuria lupauksia on, että ihmiset pystyvät yhdistelemään osaamistaan entistä saumattomammin sekä koneiden että toisten ihmisten kanssa usein ajasta ja paikasta riippumatta. Työtehtäviä voidaan myös pilkkoa entistä joustavammin. Täten työn tekeminen ei ole enää välttämättä sidottu tiettyyn paikkaan eikä välttämättä tiettyyn aikaankaan. Me perussuomalaiset olemme kuitenkin erittäin huolissamme tietyistä ammattiryhmistä ja niiden työpaikkojen säilymisestä, sillä näemme, että tällainen kehitys johtaa valitettavan usein myös korkeisiin työttömyyslukuihin ja epävarmuuteen toimeentulosta. Täten näemme, että näitä yhteiskunnallisesti isoja muutoksia ei tule toteuttaa hallitsemattomasti.

Tämä haastaa myös nykyisen koulutusjärjestelmän perusperiaatteet. On yhä vaikeampi ennakoida sitä, mille osaamiselle on kysyntää ja kuinka paljon osaajia eri ammatteihin tulee kouluttaa, ja aivan kuten selonteko toteaa, yhä harvempi tutkinto antaa edellytykset sille, että on relevanttia työtä läpi elämän. Tämän johdosta onkin panostettava elinikäiseen oppimiseen jatkossa voimallisemmin. Koulutus on myös merkittävin ratkaisu nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vielä pari sanaa tulevaisuustyöstä eduskunnassa. Kestävän kehityksen ja tulevaisuustyön yhteyksiä tulee edelleen tiivistää. Kokonaisuudessaan työ on saanut kiitosta laajalta joukolta, sekä päätöksentekijöiltä että eri ammattiryhmiltä. Tulevaisuustyö on pitkäjänteistä, ja sitä tulee jatkaa, koska vain siten voimme olla mukana kehityksen jatkumossa ja sen eturintamassa.

Puhemies Paula Risikko: Vihreä eduskuntaryhmä, edustaja Parviainen Olli-Poika, olkaa hyvä.

14.45 **Olli-Poika Parviainen vihr** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikka työn rakennemuutokset ovat todellisuutta ja teknologiamurros on voimakas, työ itsessään ei ole katoamassa mihinkään. Robotitkaan eivät lähtökohtaisesti vie työtä vaan muuttavat sitä. Vaikka merkittävä osa suomalaisista työskentelee edelleen perinteisissä kokopäivätöissä, on työelämän ja toimeentulon epävarmuus monille, etenkin nuoremmille sukupolville, uusi normaali. Työelämä ei ole enää yksi raide, jota pitkin edetään koulutuksesta työelämään ja eläkkeelle, vaan yhä useammille työura näyttäytyy risteävien polkujen verkostona, jossa mahdollisuudet ja olosuhteet elävät ja muuttuvat ajassa. Säännöllisen ansiotyön rinnalle on tullut ja tulee monenlaisia työnteon ja toimeentulon hankkimisen malleja. Siksi ihmisten jaottelu esimerkiksi työttömiin, yrittäjiin ja palkansaajiin ei ole enää tätä päivää, puhumattakaan tulevaisuudesta.

Siirtymät tilanteesta toiseen on huomioitava paremmin. Esimerkiksi tulevaisuusselonteossa keskeiseen asemaan nostetut alustapalvelut voivat tarjota paljon mahdollisuuksia työhön, osallisuuteen ja toimeentuloon. Toisaalta, riittämättömällä sääntelyllä ne voivat

myös lisätä eriarvoisuutta ei vain täällä Suomessa vaan globaalisti. Lainsäädännön on oltava uutta mahdollistavaa ja yksilöitä tukevaa.

Tulevaisuusvaliokunta edellytti, että selonteossa huomioidaan paremmin YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030 -tavoitteita esimerkiksi ekologisesti kestävästä kehityksestä, tasa-arvon edistämisestä ja osallisuudesta. Näin on tehtykin, kiitos. Tulevaisuusselonteossa lukee myös varsin suorasanaisesti, että ekologisesti kestämättömiä töitä ei pitäisi tukea. Tämä on hyvä suunta, joka pitäisi ottaa myös Suomen yritystukipolitiikan lähtökohdaksi. Selonteossa muistutetaan myös työn murroksen inhimillisen ja sosiaalisen kestävyyden vaatimuksista, tarpeesta mahdollistaa jokaisen osallisuus ja turvata kaikille toimeentulo. Kuitenkin esimerkiksi työttömyydestä on viime vuosina lähinnä rangaistu. Selonteossa esitetyt ratkaisut jäävät pääosin tuleville hallituksille. Muutokset edellyttävät ylivaalikautista, pitkäjänteistä päätöksentekoa. Miksi emme aloittaisi jo nyt?

Arvoisa puhemies! Suomi tarvitsee johdonmukaisen, asteittain toteutettavan sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen. Tarvitsemme työlainsäädännön, toimeentuloturvan ja vero- ja kilpailulainsäädännön uudistuksen koko toimeentulokaaren osalta, perhevapaauudistuksesta puhumattakaan. Esimerkiksi alustatalouteen liittyy monia sosiaalipoliittisia ongelmia, jotka meidän on ratkaistava, jotta emme lisää esimerkiksi eläkeläisköyhyyttä entisestään tulevaisuudessa. Alustoilla työskenteleville on turvattava vahvempi oikeudellinen asema, eläke ja työttömyysturva.

Eräs tärkeä osaratkaisu on perustulo. Se antaa paremman suojan muutosten keskellä ja edistää myös uuden työn syntymistä. Myös koulutus ja osaaminen ovat avainasemassa. Elinikäisen oppimisen rooli korostuu — oppimaan oppiminen korostuu. Työn ohessa opiskelua ja uudelleen kouluttautumista on edelleen helpotettava. Yksilöjä ei myöskään saa rangaista siitä, jos heidän valintansa eivät kannakaan pitkälle tulevaisuuteen. Tällä kaudella koulutuksesta on kuitenkin leikattu lähes miljardi euroa, ja se tuntuu. Esimerkiksi yliopistoille on nyt annettu uudeksi tehtäväksi elinikäisen oppimisen edistäminen ilman riittävää rahoitusta.

Arvoisa puhemies! Yhä useampi saa leipänsä myös tuottamalla luovia sisältöjä. Myös lisääntyvä osa investoinneista kohdistuu aineettomaan pääomaan. Luovien alojen osuus Suomen bruttokansantuotteesta onkin jo suurempi kuin esimerkiksi elektroniikkateollisuuden, paperiteollisuuden tai ravintola- ja majoitustoiminnan. Maailman suurimpien ja nopeimmin kasvavien yritysten liiketoimintaa ei ole vain teknologia tai rauta vaan sisällöt. Luovien alojen suotuisan toimintaympäristön edistäminen on otettava Suomen EU-puheenjohtajuuskauden tavoitteeksi.

Ja sitten, arvoisa puhemies, selonteko on monin osin ansiokas, mutta se suhtautuu teknologiaan paikoitellen mielestäni yltiöoptimistisesti ja digitalisaatioon sinisilmäisesti. Selonteossa esimerkiksi ideoidaan, kuinka terveysongelmia voidaan estää ennalta "yhdistämällä koneellisesti sosiaalisen median tuottamaa tietoa yksilön sosiaalisten suhteiden määrästä, lääkärin dataa painoindeksistä ja suvun terveyshistoriasta, tulorekisterin tietoa toimeentulosta ja kaupan dataa ruokaostoksista". Kriittinen pohdinta loistaa poissaolollaan. Nimittäin jos tälle teknologiauskovaisuuden tielle lähdetään, niin lisätään mukaan sitten vielä geenitieto, paikkatieto, asioiden internet ja sosiaalisen median verkostojen sisällöllinen arviointi, niin että käsissämme on dystopia, jolle Orwellin tai Huxleyn kaltaiset kuuluisat kirjoittajatkin kalpenevat.

Esimerkiksi Kiinassa kansalaisia pisteytetään jo nyt yhteiskuntakelpoisuuden perusteella. Tuskin haluamme sellaista Suomeen. Se, että meistä on kasvava määrä dataa, jota yh-

distelemällä meitä voidaan profiloida loputtoman yksityiskohtaisesti, ei tarkoita, että niin olisi syytä tehdä. Päinvastoin, meidän on pidettävä yksilöllisen tietosuojan taso korkeana, säädeltävä alustapalveluja ylikansallisesti ja myös eettisesti ja varmistettava, etteivät esimerkiksi algoritmit ala hallita meitä. Jokaista teknologista mahdollisuutta ei siis kannata syleillä suoriltaan.

Ja loppuun, arvoisa puhemies: Teknologiamurros voi tarjota ratkaisuja myös aikamme suuriin eksistentiaalisiin kysymyksiin, kuten ilmastonmuutoksen torjuntaan. Toistaiseksi teknologiamurros on kuitenkin johtanut vain päästöjemme kasvamiseen. Politiikkaa ja lainsäädäntöä olisi syytä tehdä ihminen ja luonto, ei teknologia edellä.

Puhemies Paula Risikko: Seuraavaksi vasemmistoliiton eduskuntaryhmä, edustaja Kontula, olkaa hyvä.

14.51 **Anna Kontula vas** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa oli aikoinaan myönteinen yllätys. Se kuvasi hienosti työelämän muutostrendejä, kuten palveluvaltaistumista, keskituloisten palkkatöiden vähenemistä ja itsensätyöllistäjien määrän kasvua. Se myös ennakoi ansiokkaasti teknologian kehitystä, alustatalouden yleistymistä ja uusia oppimistarpeita. Selonteon eduskuntakäsittelyn yhteydessä vasemmistoliitto linjasi, että työn epävarmistuessa tulee huomiota kiinnittää siihen, että ihmiset saavat kaipaamansa perustan jatkuvuudelle ja elämänhallinnalle muualta. ”On rakennettava koulutus-, verotus-, sosiaaliturva- ja palvelujärjestelmät kokonaan alusta universalismin, matalien kynnysten, joustavuuden ja yksinkertaisuuden periaatteille”, me sanoimme.

Arvoisa puhemies! Tämän kaiken jälkeen selonteon toinen osa oli aikamoinen lässähdys. Tilannekuvan päälle piti tehdä tiekartta. Ei tullut edes kompassia. Tuli kevyt työryhmäraportti, jossa ehdotetaan uusien työryhmien perustamista uusien raporttien laatimiseksi. Selonteon toinen osa tuntuu luottavan siihen, että tekoäly tulee ja hoitaa ajattelun puolestamme. Teknologiausko menee niin pitkälle, että teksti sivuuttaa yksityisyydensuojan kaltaiset riskit — siis ne kysymykset, joita päättäjien pitäisi parhaillaan kuumeisesti pohtia.

Juuri nyt meillä ei ole tähän varaa. Yhteiskunnan rakentaminen ekologisesti kestäväksi edellyttää myös työn murroksen päättäväistä ohjaamista samaan suuntaan. Kun työ irtaantuu paikasta, voidaan työmatkojen hiilipäästöjä karsia etätyötä lisäämällä. Kun kulutuskulttuurista on tullut ongelma, on palkankorotuksia voitava muuttaa lyhyemmäksi työajaksi. Kun työn tekemisen tavat ja ammattirakenne muuttuvat, tarvitaan työmarkkinoille myös ilmastonmuutosturvaa: joustavampi sosiaaliturva ja laajat kouluttautumisen mahdollisuudet.

Raportin ehkä vahvin osuus liittyy elinikäisen oppimisen vaatimukseen. Vaikka tämänkään osion ehdotukset eivät ole uusia, ainakin joukossa on myös joitakin konkreettisia aloitteita, kuten ehdotus henkilökohtaisesta koulutusbudjetista.

Arvoisa puhemies! On kuitenkin aika mieltää opiskelu ja oppiminenkin kokonaan uudestaan. Kun koulutussisältöjä ja koulutuksen osia on verkossa saatavilla lähes rajattomasti, ne eivät enää ole niukka resurssi. Tällöin julkiset panostukset kannattaa keskittää siihen, että ihmiset osaisivat näitä mahdollisuuksia käyttää. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen erinomaisesta tasosta huolehtimisen lisäksi se voisi tarkoittaa subjektiivista oikeutta opinto-ohjaukseen, toimivia tietoliikenneyhteyksiä koko maahan ja lisää opiskelutiloja kirjastojen yhteyteen.

Paljon muutakin olisi tehtävä. Kestävin sosiaaliturvan ratkaisu olisi perustulopohjainen malli, jossa työn tekeminen ei aja ketään byrokratialoukkuun. Sitä odotellessa olisi vahvistettava eritoten mikroyrittäjien sosiaaliturvaa ja oikeudellista asemaa esimerkiksi työttömyysturvan yhdistelmävakuutuksella, mahdollisuudella sitovaan työttömyysturvan ennakkopäätökseen ja takaamalla itsensätyöllistäjille kollektiivinen järjestäytymisoikeus. Palkansaajien asemaa vahvistaisivat joukkokanneoikeus ja lakisääteinen vähimmäispalkka. Tarvitaan myös muutoksia, jotka helpottavat suomalaisille työmarkkinoille pääsyä heikommallakin kielitaidolla. Näitä voisivat olla kielitaitovaatimusten määrittely työtehtävästä käsin, työelämän neuvonnan ja pelisääntöjen monikielinen saatavuus sekä puuttuminen työnantajien ja viranomaisten ennakkoluuloihin.

Me emme vielä tiedä, johtaako teknologian kehitys ansiotyön vähenemiseen. Jos johtaa, hyvä niin, mutta jos koneet tekevät työt, koneet myös maksakoot verot. Se tarkoittaa merkittävää siirtymää työn verotuksesta pääoman verotukseen.

Arvoisa puhemies! Tulevaisuus ei ole koskaan tiedossa. Siitä aiheutuva epävarmuus on politiikan suuri paradoksi, mutta työelämän murrokseen liittyy sellaisiakin pulmia, joiden ratkaisut ovat toteutusta vaille valmiina. Ei siis ole mitään syytä tyytyä raporttien kirjoitteluun.

14.55 **Stefan Wallin r** (ryhmäpuheenvuoro): Ärade talman, arvoisa puhemies! Työn murros ja tekoälyn merkityksen kasvu ovat nyky-yhteiskunnan selviä megatrendejä. Siksi nyt käytävä keskustelu työn tulevaisuudesta on tärkeä. Meidän on kyettävä näkemään, mitä päätöksiä yhteiskunnassamme tarvitaan myönteisen ja ihmislähtöisen kehityksen turvaamiseksi. Samalla meidän on kuitenkin pystyttävä näkemään ja hyödyntämään teknologian kehityksen mukanaan tuomat uudet mahdollisuudet. Jalkapallotermein ilmaistuna meidän on otettava pallo haltuun ja pyrittävä hallitsemaan peliä. On tärkeää pelata hyvin ja sääntöjen mukaisesti. Siksi on hyvä, että hallitus tässä tulevaisuusselonteon kakkososassa keskittyy työhön, joka tosiaankin on murrosvaiheessa.

Ärade talman! När arbetet förändras är det helt grundläggande att sysselsättningsgraden inte tillåts sjunka. Tvärtom behöver vi fortsättningsvis en högre sysselsättningsgrad för att bryta hållbarhetsunderskottet, vilket redogörelsen helt riktigt konstaterar.

SFP har också pekat på de ändringar i politiken som måste göras för att få sysselsättningsgraden först till 75 procent, alltså en gängse nordisk nivå, och därifrån vidare mot 80 procent. Vi behöver förnya arbetslivet och har inte råd att misslyckas med att införa mera lokala avtal. En mer lokal avtalskultur är en förutsättning för att diskussionskulturen ändras på våra arbetsplatser, men också tvärtom. [Eero Heinäluoma: Pari sanaa luottamusmiehistä tekisi hyvää!]

Dagens ytterst kritiska läge på arbetsmarknaden är ett tecken på att någonting har gått allvarligt snett. Det misstroende som nu råder kan stå Finland dyrt, det här är inte vägen mot höjd sysselsättningsgrad.

Arvoisa puhemies! Selonteossa tuodaan esiin kaksi pääkeinoa työllisyysasteen nostamiseksi. Ensinnäkin rakenteellisen työttömyyden tulee alentua huomattavasti. Toiseksi tarvitsemme osaavan ulkomaisen työvoiman riittävää maahanmuuttoa. Juuri näin — tästä RKP on puhunut, kun olemme toistuvasti vaatineet ulkomaisen työvoiman tarveharkinnasta luopumista. [Eero Heinäluoma: Onneksi huonolla menestyksellä!] Arvoisa hallitus, ja

varsinkin ehkä siniset, jos ette halua kuunnella meitä tässä asiassa, niin kuunnelkaa edes tämän raportin kirjoittaneita asiantuntijoita. [Eero Heinäluoma: Kuunnelkaa Ruotsin kokemuksia!] Selonteossa korostetaan myös sitä, että Suomessa jo olevien, parhaassa työiässä olevien maahanmuuttajanuorten ja -naisten työllisyyden parantaminen on olennaista. Näin on.

Selonteon toinen keskeinen teema on se, miten tekoäly muuttaa työn sisältöä. Johtopäätöksenä on, että tekoäly ei ole uhka vaan mahdollisuus. Automatisaatio ja digitalisaatio sekä tekoäly toki voivat vähentää tietyntyyppisten perinteisten töiden tarvetta, mutta ne luovat taatusti myös ihan uutta työtä. Tämä kuitenkin haastaa koulutuksen ja täydennyskoulutuksen eli kykymme ennustaa tulevaisuutta ja valmistautua siihen jo tänään.

Ärade talman! Här har det erkänt starka finländska utbildningssystemet en verklig utmaning. Förnyelse av kompetensen under hela arbetskarriären måste utvecklas. Inte bara utvecklas utan också anpassas till människors olika livssituationer och olika anställningsförhållanden, här finns det mycket att göra.

Redogörelsen betonar också att mer resurser än i dag bör kanaliseras till att höja känslan av meningsfullhet i arbetet. Det är precis som ett eko från SFP:s alternativbudget, där vi efterlyser konkreta satsningar på arbetshälsa, för visst är det så att arbetstagarnas produktivitet ökar när de är lyckliga och mår bra.

En viktig slutsats när arbetet förändras är att spelreglerna hänger med. Och här vill jag gärna citera redogörelsen: ”De nya spelreglerna är inte till alla delar överensstämmande med dagens finländska arbetslagstiftning och avtalsuppgörelser på arbetsmarknaden.” Det var säkert en så kallad understatement.

Arvoisa puhemies! Uudenlaista ajattelua tarvitaan nyt joka suunnalla. Kun maasto muuttuu, ei voi tarrautua vanhaan karttakirjaan. Uskon, että se, miten esimerkiksi Viron viranomaiset ovat luoneet Uberille toimivan alustan, on nuoren sukupolven mielestä melko kiehtovaa. Meidän on nykyistä huomattavasti nopeammassa tahdissa luotava toimiva sääntely uudenlaiselle, vahvasti tulossa olevalle yrittäjyydelle, jakamistaloudelle ja lohkoketjuille. Ylisääntelyä on kuitenkin syytä välttää. Se voisi tukahduttaa sellaisen aktiviteetin ja dynamiikan, jonka logiikka ja menestys perustuvat nimenomaan avoimen ja rajattoman talouden tarjoamiin mahdollisuuksiin. Jos emme pysty kannustamaan näitä ilmiöitä täällä Suomessa, ne hakeutuvat jonnekin muualle ja hyödyttävät muita.

15.01 **Sari Tanus kd** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Työelämä on ollut viimeisen kymmenen vuoden aikana voimakkaassa muutostilassa. Tämä näkyy niin työtehtävissä, tavassa tehdä työtä kuin työn merkityksessäkin.

Selonteossa esitetään viisi keskeistä työn tulevaisuuden visiota sekä niihin liittyvää ratkaisua. Joukossa on selkeitä kehitystarpeita liittyen muun muassa sosiaaliturvan uudistamiseen ja digitalisaatioon. Konkreettisempaa lähestymistapaa olisi kuitenkin moneen asiaan tarvittu. Esimerkiksi ympäristöön ja ilmastoon liittyvien kysymysten vaikutukset työntekoon ja työelämään kaipaavat käytännönläheistä pohdintaa.

KD:n eduskuntaryhmä on pitänyt vahvasti esillä sosiaaliturvajärjestelmän uudistamistarvetta ja kehittänyt oman kannustavan perusturvamallin. Järjestelmän tulee paremmin lisätä työnteon kannattavuutta tarjoten samalla turvaa elämän yllättävissä muutoksissa. Verolainsäädäntö ja vastaavasti suomalainen työlainsäädäntö tarvitsevat myös kokonaisval-

taista kehittämistä ja uudistamista. Tarvitsemme joustavampia ja nykyaikaan sopivia työmarkkinoita. Lainsäädännölliset uudistukset eivät ole pysyneet muuttuvan työelämän vauhdissa mukana.

Ryhmämme pitää tärkeänä, että Suomi on aktiivisena toimijana kehittämässä tekoälyn hyödyntämistä ja digitalisaatiota. Samanaikaisesti on kuitenkin tunnistettava ja ratkaistava tekoälyyn ja digitalisaatioon liittyvät eettiset ja vastuullisuuskysymykset, jotka olisi ollut tärkeä huomioida paremmin myös selonteossa. Myös digitalisaation terveysvaikutusten arviointi tarvitsee jatkossa enemmän huomiota.

Arvoisa puhemies! Koulutus luo pohjan Suomen menestymiselle. Osaavat työntekijät ovat korvaamattoman tärkeitä maamme kilpailukyvylle. Työelämän muutos haastaa vahvasti myös koulutusjärjestelmän, jonka tulee pystyä vastaamaan työelämän tarpeisiin. Matalan kynnyksen modulaarista täydennys-ja muuntokoulutusta, jatkuvan oppimisen koulutusta on kehitettävä niin, että se suunnataan nykyistä huomattavasti systemaattisemmin koko väestön tueksi työn muutoksissa. Perusvalmiuksien osaamista ja niin sanottuja metataitoja, muun muassa yhteistyö-, ajattelu- ja elämänhallintataitoja, tulee vahvistaa, mutta ennakointiakin tarvitaan. Suomessa on tällä hetkellä suuri pula esimerkiksi koodareista, koska kouluttautuneiden määrä ei lainkaan vastaa kysyntää.

Koulutusjärjestelmän jatkuva kehittäminen edellyttää riittävää taloudellista panostamista. Tällä hallituskaudella tehdyt leikkaukset ovat ikävä kyllä olleet askelia väärään suuntaan. Työn tekemisen luonteessa tapahtuvat muutokset, kuten työsuhteiden moninaistuminen sekä aikaan ja paikkaan sitoutumattoman työnteon lisääntyminen, tuovat uusia mahdollisuuksia niin yhteisöjen kuin yksilön näkökulmasta. Samalla ne tuovat haasteita ihmisten jaksamisen kannalta ja edellyttävät työntekijöiltä muun muassa hyvää itsejohtamistaitoa. Työkulttuurin muutos vaatii panostuksia työntekijöiden hyvinvointiin. Työn mielekkyys ja merkityksellisyys ovat yhä tärkeämpiä tekijöitä. Työllä on paljon muitakin arvoja ja sisältöjä kuin pelkästään toimeentulo.

KD:n eduskuntaryhmä on useaan otteeseen tuonut esille huolen syntyvyyden laskusta. Opiskelu-ja työelämä, toimeentulo ja työllistyminen ovat keskeisiä tekijöitä, jotka vaikuttavat perheen perustamiseen. Perheiden taloudellinen tilanne sekä opiskelun, työn ja perheen yhteensovittaminen ovat monille haasteellisia. Työelämän kehittämisessä tulee pikaisimmin löytää ratkaisuja, jotka helpottavat ja tukevat vanhemmuuden, opiskelun ja työnteon yhdistämistä. Tämä on koko yhteiskunnan etu.

Arvoisa puhemies! Vahvassa muutosilmapiirissä ei tule sokeasti hylätä kaikkia vanhoja käytäntöjä ja rakenteita. Muutoksen ei tule olla itsetarkoitus vaan mahdollisuus tehdä asioita paremmin. Vaikka esimerkiksi digitalisaatio ja etätyö lisääntyvät, tulee muistaa aidon kohtaamisen ja työyhteisön tuen merkitys hyvinvoinnille myös tulevaisuudessa. Hyvistä visioista ja arvioista huolimatta emme voi olla varmoja kehityksen kulusta. Onnistuneessa, hallitussa muutoksessa ja uudistuksessa keskeisellä paikalla onkin myös riittävä arvokkaan säilyttämisen taito.

Puhemies Paula Risikko: Nyt on kaikki ryhmäpuheenvuorot kuultu. Nyt annan ministereille puheenvuoron, pääministeri Sipilä 3 minuuttia ja ministeri Lindström 3 minuuttia. Sen jälkeen tarvittaessa debatti, mutta sitten mennään myös puhujalistalle. — Olkaa hyvä, pääministeri Sipilä.

15.06 **Pääministeri Juha Sipilä:** Arvoisa puhemies! Kiitoksia hyvistä, rakentavista ryhmäpuheista. Ihan muutama huomio.

Ensinnäkin tästä jatkuvan oppimisen reformin tarpeesta: Meidän pitää päästä tämmöisestä pelkästään tutkintoon johtavan koulutuksen ajattelusta moduulipohjaiseen, jolloin tutkinnon päälle pitäisi pystyä myöskin moduulipohjaisesti hakemaan lisää, ja tähän suuntaan ollaan jo menossa. Meillä on miljoonan suomalaisen uudelleenkouluttamisen tarve seuraavan 10 vuoden aikana. Myöskin työttömyysjaksojen parempi hyödyntäminen tietojen päivityksessä pitäisi ottaa paremmin huomioon.

Sitten ilmastonmuutoksen tuomista mahdollisuuksista: Tässä selonteon ensimmäisessä osassa käsiteltiin jo tämän murroksen takana olevia isoja trendejä ja sitä, miten työ yleisesti muuttuu näiden mukana. Ilmastonmuutos on hyvä esimerkki siitä, miten tällainen iso globaali haaste tuo myöskin työmahdollisuuksia ja teknologisia mahdollisuuksia.

Täällä useammassakin puheenvuorossa nostettiin esille se, että työ ei voi määritellä ihmisarvoa — ihan samaa mieltä. Tämä problematiikka on varmasti yksi sellainen, johon valiokunnan kuulemisessa kannattaa keskittyä.

Alustatalouteen viitattiin useammassa puheenvuorossa, ja liikennekaari on yksi hyvä esimerkki siitä, miten lainsäädännöllä voidaan muodostaa alustatalous, joka sitten tuo uutta toimeliaisuutta.

Sosiaaliturvan uudistukseen viitattiin täällä useammassa puheenvuorossa. Olemme nyt yrittäneet tämän Toimi-hankkeen kautta valmistella tätä uudenlaisella tavalla virkamiespohjaisesti, sillä tavalla, että tämmöinen ensi kauden ehkä suurin yksittäinen uudistus olisi mahdollisimman pitkälle valmisteltu seuraaviin hallitusneuvotteluihin ja myöskin puolueille vaalikeskusteluja varten.

Sitten tämä keskustelu tästä yksityisyydensuojasta, siitä, miten se sovitetaan yhteen digitalisaation ja tekoälyn mahdollisuuksien kanssa: Tämä on äärettömän tärkeä keskustelu. Tietosuojan merkitys kasvaa koko ajan, ja kansalaisten tietoa ja osaamista asiassa on lisättävä, ja tämä meidän lainsäätäjinä on otettava tietenkin huomioon samalla, kun me tunnistamme teknologioiden mahdollisuuksia. Ja tässä me voimme tehdä ja teemmekin parasta aikaa yhteistyötä Euroopan unionin ja Pohjoismaiden tasolla. Myöskin tekoälyn eettisistä kysymyksistä laajemmin kuin tietosuojakysymyksenä, on käytävä keskustelua. Valtioneuvoston kansliassa on meneillään parhaillaan selvitys, jossa otsikkona on ”Robotiikan ja tekoälyn sääntelyn ja hyväksikäytön etiikka sekä yhteiskunnallinen hyväksyttävyys”, ja sitä toteuttavat VTT, Jyväskylän yliopisto ja Helsingin yliopisto.

Puhemies Paula Risikko: Seuraavaksi ministeri Lindström, 3 minuuttia.

15.10 **Työministeri Jari Lindström:** Arvoisa puhemies! Kiitos keskustelusta. Tärkeä asia. Jos aloitan tästä työn murroksesta, mistä itse asiassa tämä pääotsikko onkin, ja robotisaatiosta ja digitalisaatiosta, mistä tässä on käytetty hyviä puheenvuoroja: Tunnustan sen, että noin kymmenen vuotta sitten itse ajattelin, että robotit tulevat ja vievät meidän työpaikat, koska tarkastelin sitä omalta näkökantiltani ja näin, kuinka paljon työtä ja työpaikkoja hävisi sitä mukaa kun tekniikka kehittyi ja tavallaan niihin tylsiin vaiheisiin tuli joku automatiikka tilalle. Mutta olen joutunut muuttamaan mielipidettäni siltä osin, että osin tämä on tuonut myös uusia mahdollisuuksia, ja se on mielestäni se oikea lähestyminen meille suomalaisille, että joko me olemme osa tätä muutosta tai sitten olemme virran vietävinä, ja meidän kannattaa olla sen muutoksen kärjessä.

Mutta, arvoisa puhemies, käytän tämän pari minuuttia, mikä minulla on tässä jäljellä, tähän työllisyysasteen nousuun, josta sivulla 15 on yksi kappale, ja siihen, että mielestäni se on ihan keskeinen asia seuraaville hallituksille.

Täällähän puhutaan siitä, että jos tämä tavoite asetettaisiin 78 prosenttiin, työllisten määrän kasvu olisi noin 200 000 nykyisestä. Siinä riittää savottaa. Se on entistä haastavampaa jatkossa, koska me olemme tämän rakenteellisen työttömyyden kohdalla sillä kohtaa, että nämä työllisyyspolitiikan keinot, mitä meillä on käytettävissä, eivät välttämättä riitä, eivätkä riitäkään. Meillä on koko ajan työllisyyden ulkopuolella vähemmän ja vähemmän osaavia työkykyisiä ja sopivan kokemuksen ja koulutuksen omaavia potentiaalisia rekrytoitavia. Sen vuoksi on seuraavalla hallituskaudella välttämättä kiinnitettävä huomiota aikuisten osaamisen parantamiseen ja ylipäätään sellaisiin ryhmiin, joissa se työllisyys on vielä alhaisella tasolla ja joissa on potentiaalia. Näitä ryhmiä ovat osatyökykyiset, etniset vähemmistöt, maahanmuuttajat, nuoret ja ikääntyneet aikuiset, perheenperustamisiässä olevat naiset, muuttohaluttomat, erittäin pitkään työttömänä olleet ja vapautuvat vangit. Siinä nyt muutama ryhmä, joissa on paljon potentiaalia.

Meillä on ongelma myös siinä, että 2015 työvoiman saatavuusongelmat olivat maassa aika lailla hälyttävät mutta tällä hetkellä, 2018, tässä vaiheessa ne ovat katastrofaaliset. Meillä on valtavasti savottaa tehtävänä sen eteen, että työpaikat ja tekijät kohtaisivat. Me olemme tehneet toimia ja yrittäneet tähän vastata, mutta edelleen tämä haaste on suuri, ja niinpä olenkin heittänyt haasteen lähinnä tuonne pk-sektorille, jossa niitä työpaikkoja syntyy, mitä voitaisiin tehdä esimerkiksi oppisopimuskoulutuksen kehittämiseksi, että saataisiin työelämälähtöistä koulutusta ja oppisopimusmarkkinat tähän maahan.

Puhemies Paula Risikko: Kiitoksia ministereille, ja sitten mennään ainakin hetken ajaksi debattiin. — Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Wallin, Stefan.

15.13 **Stefan Wallin r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Työllisyysasteen nostaminen on tietysti tulevina vuosina erittäin tärkeä asia, ja syythän ovat tiedossa. Osana tätä pyrkimystä pitää varmaan myöskin olla sen, että osataan ikään kuin räätälöidä ihmisille entistäkin paremmin työmarkkinoilla työtehtäviä, toimenkuvia, jotka sopivat heidän elämäntilanteeseensa, joka saattaa vaihdella aika paljonkin. Kaikki eivät kykene tekemään tai eivät jaksa tehdä täyspäiväistä työtä, ja jos miettii vaikkapa vammaisia ihmisiä, joilla kuitenkin on halua tulla työmarkkinoille, pysyä työmarkkinoilla, niin heille pitää olla olemassa tietynlaiset mallit. Tarvitaan siis tämmöistä välityömarkkinamallia näille ihmisille, jotka nimenomaan haluavat olla työmarkkinoilla.

Täytyy muistaa, että jokaisen työpanoksen pitää aina olla kannattavaa. Pitää aina kannattaa tehdä työtä, olla ahkera, tehdä ylityötä, koska se työ on se, mikä pitää tämän maan pystyssä, [Puhemies koputtaa] ja tulevaisuudessa pitää kannustaa kaiken tyyppiseen työntekoon entistäkin enemmän.

Puhemies Paula Risikko: Seuraavaksi valiokunnan varapuheenjohtaja, edustaja Mäkisalo-Ropponen.

15.14 **Merja Mäkisalo-Ropponen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä selonteossa on paljon hyviä asioita, mutta tulevaisuusvaliokunnassa meidän on syvennettävä ainakin neljää teemaa:

Ensinnäkin, teknologian kehityksen ja kestävän kehityksen konkreettiset mahdollisuudet uuden työn luomisessa.

Toiseksi, vaikka työn merkityksellisyydestä puhutaan selonteossa, niin esimerkiksi vajaakuntoisten työllistämisen mahdollisuudet on ohitettu parilla rivillä.

Kolmanneksi, meidän on syvennyttävä hyvinvointiteemoihin tulevaisuuden työssä.

Neljänneksi, olen huolissani edustaja Parviaisenkin mainitsemasta tulevaisuuden visiosta, miten tekoälyä ajatellaan käytettävän esimerkiksi palvelujen kohdentumisessa. Tästä visiosta puuttuvat kyllä tietosuojan ja eettisyyden näkökulmat, ja se oli minusta surullista luettavaa. Se ei ole minun tulevaisuuden visioni ainakaan. Pitäisikö meidän ryhtyä puhumaan tekoälyn sijasta tukiälystä, jotta muistaisimme teknologian olevan ihmistä varten eikä ihmistä vastaan?

15.15 **Mikko Alatalo kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Todellakin haluan tuoda yhden näkökulman myös tähän tulevaisuuspolitiikan keskusteluun, sen, että luovien alojen rooli kasvaa. Sisällöt ovat koko maailmassa suoratoistojen myötä jo nyt kasvaneet räjähdysmäisesti, oli kyse musiikista, elokuvista, peleistä tai muusta viihteestä. Tästähän teimme raportin viime kaudella myös tulevaisuusvaliokunnalle.

Luovien alojen merkitys kasvaa myös Suomessa. Niiden bruttokansantuoteosuus työllisistä on kolme ja puoli prosenttia elikkä suurempi kuin esimerkiksi elektroniikkateollisuuden, paperiteollisuuden tai ravintola- ja majoitustoiminnan. Siksi on puolustettava oikeudenmukaista tekijänoikeuslainsäädäntöä. Myös luovien alojen elinkeinotoimintaa on kehitettävä ja taitelijoiden riittävää eläketurvaa ja työturvaa. Siksi Suomen hallituksen on sitouduttava niin sanotun arvokuiluongelman ratkaisemiseen yhdessä muiden EU-maiden kanssa. Myös suurten some- ja mediajättien on maksettava korvauksia sisältöjen tuottajille, ja yksityisen kopioinnin hyvitysmaksu on korjattava. Myös Yleisradion pitäisi edistää kotimaisten sisältöjen käyttöä. Tämä kaikki liittyy myös tähän jatkuvaan oppimiseen, [Puhemies koputtaa] koska tämä luova taloushan on nimenomaan yksi osa. [Puhemies: Aika!] Moni voi tehdä muuta työtä ja lisäksi vielä luovia aloja, taidetta ja... [Puhemies keskeyttää puheenvuoron puheajan ylityttyä]

15.17 **Sinuhe Wallinheimo kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Heti alkuun on todettava, että on mukava välillä täällä salissa olla riitelemättä. Kaikki ovat tulevaisuudesta enemmän tai vähemmän samaa mieltä, ja tulevaisuudessa asiat ovat toisin, mutta kaikkien puheissa vilahtivat suunnilleen samat uudistukset, joita tulee. Itse asiassa muutamaan hallitus on tänään juuri reagoinut. Täällä puhuttiin koodarivajeesta, ja siihen on laitettu 10 miljoonaa, tekoälyyn on lisätty nyt 4 miljoonaa, joten kyllä tässä koko ajan tehdään reagointia.

Kysymykseni liittyy oikeastaan siihen, minkä edustaja Mäkisalo-Ropponen otti esiin: radikaalit teknologiat -työkaluun. Eli tämä on työkalu, jolla pystytään jo muutama vuosi ennen teknologista läpimurtoa näkemään, minkälainen uudistus sieltä on tulossa, joten me joutuisimme tekemään sille sitten lainsäädäntöä, joko poistavaa tai mahdollistavaa. Nyt tällä hetkellä Suomessa on se ongelma, että esimerkiksi kahdeksan kymmenestä maailman suurimmasta start up -yrityksestä on lähtökohtaisesti Suomessa laittomia, joten tässä meillä on petrattavaa, ja toivonkin, että ministerit ottavat tämän työkalun todella vakavasti.

15.18 **Antti Lindtman sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustan eduskuntaryhmä aloitti tämän keskustelukierroksen ottamalla kantaa ajankohtaiseen työmarkkinatilanteeseen. On todettava, että hallituksen ajama irtisanomissuojan heikentäminen on vanhan maailman lääke, jota hallitus ajaa vanhan maailman keinoilla eli sanelemalla.

Arvoisa puhemies! Tässä keinossa ja tässä tulevaisuusselonteossa on suuri ristiriita. Nythän tämä ei ollenkaan lähde siitä, että tulevaisuuden työelämän muutokseen varauduttaisiin työehtoja heikentämällä, esimerkiksi irtisanomissuojaa heikentämällä. Tulevaisuuden työelämä kaipaa sitä, että sosiaaliturva ja työ yhdistyvät paremmin yhteen. Siksi tarvitaan sosiaaliturvauudistus. Jotta työ ja perhe ovat paremmin tasapainossa, tarvitaan perhevapaauudistus. Ja koska jatkuva oppiminen on kaiken pohja, toisen asteen koulutus pitää varmistaa kaikille. Jos osan tästä energiasta, joka nyt käytetään tähän ajankohtaiseen tilanteeseen, hallitus käyttäisi näihin uudistuksiin, niin minä luulen, että oltaisiin jo pitkällä.

Mutta, arvoisa puhemies, kysyn tässä yhteydessä pääministeriltä, kun te olette tavannut työmarkkinajärjestöjä: Onko valoa tunnelin päässä? Onko hallitus harkinnut uutta asentoa? [Puhemies koputtaa] Tätä esimerkiksi ryhmäpuheenvuorossa edustaja Eerikki Viljasen osalta tuli: [Puhemies: Aika!] mieluummin sopua kuin riitaa.

15.19 **Leena Meri ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuohon äskeiseen puhujaan on helppo yhtyä siinä mielessä, että itsekin haluaisin mielelläni kuulla, mikä tässä on tilanne. Se on kuitenkin meidän talouden kannalta merkittävää.

Mutta olisin oikeastaan kiinnittänyt huomion semmoiseen, mikä jäi vähän vähemmälle, onneksi edes pääministeri otti tämän yksityisyydensuojan puheeksi. Näissä ryhmäpuheenvuoroissa oli hyvin vahvasti esillä se, kuinka hieno mahdollisuus robotiikka ja alustatalous on, ja se on totta. Mutta tämä tietoturva ja nimenomaan ihmisten osaaminen sillä puolella: koko ajan enemmän ja enemmän koneet osaavat, koneiden avulla voidaan tulla ihmisten verkkoihin, koteihin ja aiheuttaa ongelmia. Ja tietysti jos ajatellaan maan sisäistä turvallisuutta, on nämä erilaiset kyberuhkat. Olisin pääministeriltä kysynyt, minkä tyyppisesti näitä asioita ajateltiin. Ne eivät ainakaan tästä nyt hirveän hyvin ilmene. Puhutaan osaamisesta, mutta tietoturva on kyllä merkittävä osa sitä osaamista koskien tätä koneälyä.

15.20 **Hanna Halmeenpää vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tulevaisuus tulee, ja työn muutos on varma asia. Sekin on varmaa, että tulevaisuudessa ja työn muuttuessa toisenlaiseksi koulutusta tarvitaan kaiken aikaa. Sitä ei voi liikaa korostaa. Se tarkoittaa, että koulutuksen laadusta ja sisällöistä on tinkimättömästi pidettävä kiinni. Se on tämän pienen kansakunnan ainut mahdollisuus pysyä työn murroksessakin mukana.

Olen erittäin iloinen, että ministeri Lindström otti korostetusti esille osa- ja vajaatyökykyisten osan tässä yhteiskunnassa ja tulevaisuuden työmarkkinoilla. Haluan todeta, että myös niiden ihmisten, jotka eri syistä ovat osatyökykyisiä tai vajaatyökykyisiä, työn tulee olla merkityksellistä. He haluavat olla tärkeä osa tämän yhteiskunnan pyöriviä rattaita. Nostan esiin yhden esimerkin: useat vammaiset henkilöt kokevat osittain pakkotyöksikin erilaisen näennäisen askartelun, jota heillä työnä teetetään, mutta hyvin suuri osa heistä haluaisi ja voisi tehdä paljon merkityksellisempääkin työtä. Toivoisin, että ottaisitte kantaa siihen, [Puhemies koputtaa] miten saisimme tämän asian yhteiskunnassamme muuttumaan.

15.21 **Matti Semi vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tuossa kiinnitin huomiota ministeri Lindströmin huoleen robotiikasta ja robotiikan tulosta. Se on tosiasia, ja se on yksi meidän kilpailuvalttimmekin. Mutta se, minkä minä olen pannut merkille tuossa teollisuuden työelämän muutoksessa ja murroksessa, on se, että huoltofirmojen määrä on kasvanut ja niitä on tullut paljon lisää. Kun tiedetään, kuinka paljon suomalaiset tekevät ulkomaille erilaisia voimaloita, sellutehtaita sun muita, niin sinne tarvitsee erittäin paljon näitä huoltomiehiä lähettää, ja sitten kiinnittäisin huomiota koulutukseen, että ei pelkkä ammatillinen koulutus riitä, vaan pitää olla myös kielellistä koulutusta, että he pärjäävät siellä maailmalla, mikä takaa sitten lisävientiä meille, kun näistä meidän rakentamistamme laitoksista pidetään hyvää huolta ja huolehditaan, että niitten laatu on korkealla. Se on meidän kilpailuvalttimme.

15.22 **Simon Elo sin** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! ”Jokainen ihminen ja jokainen elämä on arvokas.” Tämä Veikko Vennamon lausahdus on myös sinisten arvoperusta — ihmisarvo on yhtäläinen ja jakamaton. Jos Suomea ajattelee, niin työ on aina tuonut suomalaisille tarkoitusta elämään ja myös itsekunnioitusta. Tämä tuskin on muuttumassa, ja tuskin sen edes tarvitseekaan muuttua. Mutta se, mikä on muuttunut, on tietysti se, että 2000-luvun alkupuolelta lähtien teollisuudesta on lähtenyt yli 100 000 työpaikkaa. Ei valitettavasti ole enää sitä maailmaa, että koulunpenkiltä mennään suoraan tehtaaseen töihin, ollaan siellä 40 vuotta ja sitten onnellisesti eläkkeelle. Onnellisuus kyllä voi löytyä, mutta ei todennäköisesti tällä tavalla. Sosiaaliturvaa on uudistettava, ja sinisten ratkaisu siihen on nimenomaan käänteinen tulovero, jossa sosiaaliturva vähenee palkkatulojen noustessa. Näin työnteko olisi aina kannattavaa myös matalapalkkatyössä, mikä on ollut haaste erityisesti täällä pääkaupunkiseudulla. Eli perusturvaa matalan palkan päälle. Tähän pitäisi yhdistää asumistuki, päiväraha, työmarkkinatuki ja osa toimeentulotuesta. Katsomme, että vastikkeeton perustulo olisi todennäköisesti [Puhemies koputtaa] liian kallis ratkaisu. Vastikkeellinen ratkaisu toimii.

15.24 **Pilvi Torsti sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Työn murros liittyen robotisaatioon, tekoälyyn ja niin edelleen tietysti tuottaa meille paljon arvioita, niin kuin oli selonteon ykkösosassakin, ja johtopäätöksetkin ovat osin ristiriitaisia, mutta yksi johtopäätös on sillä tavalla koko ajan ollut läpileikkaava kaikessa, eli se on tämä osaamisen ja koulutuksen roolin painotus ja korostuminen. Siksi esimerkiksi, niin kuin edustaja Mäkisalo-Ropponen toi hyvin esiin, SDP:n tulevaisuusohjelma 2030 on nostanut keskeiseksi kokonaisuudeksi nimenomaan Osaamispolku 2030 -vision, jossa ollaan korostettu asioita, jotka tässä selonteossakin nousevat — jatkuvaa oppimista tulevaisuuden muutosturvana — mutta nimenomaan on jo lähdetty valmistautumaan siihen laajaan reformiin, mitä me tässä tulemme tarvitsemaan.

Arvoisa puhemies! Haluaisin tässä keskustelussa ja debatissa nostaa täältä kuitenkin yhden toimenpidesuosituksen, joka on toimenpidesuositus numero 7, jossa todetaan, että koulutuksen painopiste siirrettäisiin yhä enemmän teoreettisiin perusvalmiuksiin ja toisaalta osaamistarvetta ei pyrittäisi enää ennakoimaan yhtä paljon kuin tällä hetkellä. Tässä on kyllä kysyttävä: miten tämä suhtautuu hallituksen tämänhetkiseen [Puhemies koputtaa] ammatillisen koulutuksen reformiin? Siis teoreettisia valmiuksia halutaan nyt tämän asiakirjan mukaan parantaa, [Puhemies koputtaa] ei suinkaan jatkaa tätä oppimista tämän päivän työpaikoilla tulevaisuuden työhön.

Puhemies Paula Risikko: Edustaja Väyrynen. [Paavo Väyrynen: Arvoisa puhemies! 2 minuuttia?] — Kyllä.

15.25 **Paavo Väyrynen kp** (vastauspuheenvuoro): Tulevaisuudesta käytävässä keskustelussa uuden teknologian taloudelliset vaikutukset saavat usein aivan liian hallitsevan aseman. Tämä puute on nähtävissä myös työn murrosta käsittelevässä valtioneuvoston tulevaisuusselonteossa. Selontekoon kirjoittamassaan johdannossa pääministeri Juha Sipilä toteaa: ”Yhteiskunnallista keskustelua tarvitaan työn erilaisista ja muuttuvista välinearvoista taloudellisten arvojen lisäksi, jotta emme edistä keskenään ristiriitaisia tavoitteita.” Onko tämä luettava siten, että taloudelliset arvot ovat itseisarvoisia ja että niiden kanssa ristiriitaisia välinearvoja ei tulisi edistää? Ehkä pääministeri tähän voi vastata.

Meidän tulee muistaa, että teknologian tulee kaiken kaikkiaan olla vain väline ihmisten hyvinvoinnin lisäämisessä ja yhteiskunnan kehittämisessä. Taloudellisetkin arvot ovat vain välinearvoja. Toisaalta työllä voidaan nähdä olevan taloutta tärkeämpiä arvoja sekä ihmiselle että yhteiskunnalle, ja sillä saattaa olla jopa itseisarvoinen merkitys.

Uuden teknologian vaikutuksista käytävässä keskustelussa digitalisaatiota, koneälyä ja paikkatietoa käsitellään usein välineinä vain taloudellisen tehokkuuden lisäämiseksi. Pahimmillaan voi käydä niin, että yhteiskuntaa ryhdytään kehittämään sellaiseksi, että siinä voidaan parhaimmin hyödyntää uuden teknologian tarjoamat mahdollisuudet. Näin näyttää käyneen liikenne- ja viestintäministeriön toiminnassa, jossa hyvin toimineita ja kestäviin arvoihin nojautuneita järjestelmiä on ryhdytty muokkaamaan uuden teknologian asettamien vaatimusten mukaisiksi.

Tämä selonteko tarjoaa erinomaisen tilaisuuden tulevaisuusvaliokunnalle ja eduskunnalle keskustella uuden teknologian vaikutuksista ja niistä politiikan arvoista ja tavoitteista, joita uudella teknologialla voidaan ja tulee edistää.

Puhemies Paula Risikko: Nyt seuraavaksi ne eduskuntaryhmäpuheenvuorojen pitäjät, jotka eivät vielä ole saaneet debattipuheenvuoroa.

15.27 **Eerikki Viljanen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lukuisat välihuudot kyseenalaistivat pitämäni keskustan ryhmäpuheenvuoron sovinnollisuuden. [Antti Lindtman: Päinvastoin!] — Osa täällä äsken hieman sitä haastoi, edustaja Lindtmankin. — En yllättynyt mutta ihmettelen hieman niitä.

Keskustan historia on sarja yhteiskunnallista keskustelua ja sopimista, sopimista paremman Suomen rakentamiseksi yhdessä muiden vastuullisten poliittisten voimien kanssa, voimien, jotka tarvittaessa pystyvät katsomaan päivänpolitiikkaa pidemmälle ja kantamaan vastuuta myös tulevaisuuden kannalta tärkeistä kompromisseista.

Arvoisa puhemies! Kysynkin pääministeriltä: onhan hallituksen linja edelleen yhteistyön, tulevaisuuden rakentamisen ja sopimisen linja? Tästä hallituksen valmistelemasta tulevaisuusselonteon kakkososasta huokuu huoli siitä, että tulevaisuus haastaa meidät kaikki joka tapauksessa niin, ettei meidän pidä tätä haastetta kasvattaa keskinäisellä kinastelulla tai tahallaan toisiamme väärin ymmärtämällä.

15.28 **Pia Kauma kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun hallitus aloitti työskentelyn noin kolme ja puoli vuotta sitten, silloin asetettiin tavoitteeksi 72 prosentin työllisyysaste, ja nyt olemme hyvin lähellä sitä: 71,7 prosenttia taitaa olla viimeisin luke-

ma. Mutta se, mikä itseäni huolestuttaa, on se, että nousu on hidastunut, ja myöskin se, että vastaavasti työttömyysaste on edelleen päälle 7. Se tarkoittaa sitä, että meillä on rakenteellista työttömyyttä, ja myöskin sitä, että tarvitsemme uusia keinoja työllisyyden edistämiseen. Nostan niistä esiin kaksi: Toinen on työttömyysturvalla opiskelu, ja toinen on kasvollinen kohtaaminen työttömien kanssa. Työttömyysturvalla opiskelu esimerkiksi kuuden kuukauden ajan on ollut hallituksen agendalla jossakin vaiheessa, ja haluaisin nyt tietää, missä vaiheessa lakiesityksen tulo [Puhemies koputtaa] eduskuntaan on, ja sitten vielä lisää tästä, kuinka voidaan edistää tätä kasvollista kohtaamista. Voisiko esimerkiksi työttömyyskassoilla olla tässä jokin rooli?

Puhemies Paula Risikko: Edustaja Mäkisalo-Ropponen. — Käydään siis läpi ryhmäpuheenvuorojen pitäjiä.

15.29 **Merja Mäkisalo-Ropponen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä haluaisin kysyä ministereiltä, oletteko te lukeneet tulevaisuusvaliokunnan Radikaalit teknologiat -raportin. Siinä raportissa nimittäin esitellään uutta työtä ja Suomelle tarjoutuvia uusia mahdollisuuksia, ja minun mielestäni se olisi sopinut erinomaisesti myöskin tässä yhteydessä käsiteltäväksi.

Nyt meillä on tulevaisuusvaliokunnassa valmistumassa teknologisaation eettisiä kysymyksiä käsittelevä raportti. Toivon, että ministereillä olisi aikaa lukea nämä molemmat raportit, koska teknologian kehittämisen yhteydessä eettinen keskustelu on niin tärkeää, ja minulla on semmoinen olo, että sitä eettistä keskustelua käydään tällä hetkellä ihan liian vähän.

15.30 **Kimmo Kivelä sin** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Työn murros on moniulotteinen ilmiö. Kaikille välttämättä työ ei ole niin keskeinen elämänsisältö kuin se on ollut menneille sukupolville. Suhtautuminen työhön on muuttumassa. Mutta yksi ulottuvuus tässä on se, että mikäli työ eriytyy liiaksi — tähän on ansiokkaasti kiinnitetty huomiota selonteossa — niin se uhkaa yhteiskunnallista koheesiota ja jopa yhteiskunnallista turvallisuutta, se, että työ eriytyy ja modernin teknologian äärellä kansakunta jakautuu menestyjiin ja häviäjiin.

Meidän kulttuurimme pohjavireessä on Martti Lutherin ajatus, että kaikki rehellinen työ on yhteisen hyvän, bonum communen, rakentamista ja toinen toisemme palvelemista. [Puhemies koputtaa] Tämä ajattelu ei saa unohtua.

15.31 **Rami Lehto ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Niin kuin täällä salissa tänään on kuultu, työelämän toimintaympäristö muuttuu ja työ tietysti pätkittyy ja työntekijä—yrittäjä-suhde muuttuu, ja tämän takiahan me tarvitsemme toimeentulokaaren kaltaisen uudistuksen. Sitä voi kutsua myös sosiaaliturvakaareksi, jossa työlainsäädäntö ja toimeentuloturva sekä kilpailulainsäädäntö uudistetaan niin, että luodaan ennakoiva toimeentuloturva kaikille työelämän toimijoille ennakoivasti. Me tarvitsemme siis sellaisen digitaalisen käyttöliittymän, joka kerää yhden yksilön eri lähteistä kertyvän toimeentulon, ja käyttöliittymä kerää myös verot ja sosiaaliturvaan liittyvät velvoitteet automaattisesti. Elikkä olit sitten työtön, työllinen tai yksityisyrittäjä, niin tämä digitaalinen käyttöliittymä hoitaa sinun velvoitteesikin. Tämä olisi yhdenmukainen järjestelmä kaikkien osalta. Tämä takaisi sinulle miniminettotason tuloihin kuukausittain, niin että jos sinulle tulee jonkun-

näköisiä pätköksiä töihin tai yrittämiseen — yrittäjänäkin voi tulla pätköksiä, katkoksia — [Puhemies koputtaa] niin tämä takaisi sinulle sen tietyn nettotason.

15.33 **Olli-Poika Parviainen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tulevaisuudesta on mielenkiintoista keskustella, mutta osin tulevaisuus on tietenkin pimennossa. Minusta meille kaikille päättäjille sopii hyväksi ohjenuoraksi tähän keskusteluun myös Suomessakin suositun kirjailija Yuval Noah Hararin toteamus siitä, että jos joku kertoo tulevaisuuden muistuttavan tieteiskirjallisuutta, hän on todennäköisesti väärässä, mutta jos joku kertoo tulevaisuuden olevan kuin tämä päivä, hän on ehdottomasti väärässä. Tämä lienee hyvä lähtökohta, kun pohdimme erilaisia skenaarioita.

Olin iloinen siitä, pääministeri Sipilä, että mainitsitte, että teillä on menossa selvitys liittyen robotisaatioon myös laajemmin kuin pelkästään kaupallisista tai teknologisista näkökulmista tarkasteltuna, niin että mukana on myös eettisiä pohdintoja ja muuta vastaavaa. Kysyisin teiltä lisätietoja sitä, milloin me saamme tämän mielenkiintoisen raportin nähtäväksemme, ja samalla kiittäisin siitä, että otitte jämäkästi kantaa myös yksityisyydensuojan ja tietosuojan puolesta.

15.34 **Anna Kontula vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Useissa puheenvuoroissa kiitettävästi tunnistettiin sosiaaliturvauudistuksen tarve. Se, mitä ei vielä ehkä ole ymmärretty, on se, että kaikki sosiaaliturvassa ei ole mahdollista. Matematiikka tulee vastaan. Me emme voi tehdä sellaista sosiaaliturvaa, jossa on kohtuullinen sosiaaliturvan taso, kontrollia edellyttävä syyperustainen myöntämisjärjestelmä ja työllistymisen kannustinloukut purettu. Näistä kaksi on mahdollista mutta ei kolme. On pakko valita. Missään maailmassa ei olla onnistuttu toteuttamaan näitä kolmea yhtä aikaa. Tämä on se ajatuslukko, mikä toistaiseksi estää meitä etenemästä siinä suhteessa, että me saisimme toimivan toimeentuloturvan. Nykyinen järjestelmä pudottaa näistä pois työllistymisen kannustinloukkujen purkamisen. Perustulojärjestelmä taas pudottaisi pois kontrollin ja syyperustaisuuden.

Puhemies Paula Risikko: Ja vielä kaksi ryhmäpuheenvuoron pitäjää.

15.35 **Stefan Wallin r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä työn käsite kaikessa laajuudessaan sisältää erittäin monta muutakin komponenttia. Tässä puhutaan työhyvinvoinnista mutta myöskin siitä, millä tavalla työhön voidaan kannustaa verotuksen kautta. Verotuksen tulevaisuus seuraavilla vaalikausilla — puhun monikossa — on äärimmäisen tärkeä asia, se, millä tavalla saataisiin painopistettä siirrettyä työn verotuksesta kulutukseen ja ympäristön kannalta haitallisiin tuotteisiin ja niin poispäin. Tämä on eräs keskeinen kysymys, ja kysynkin: mikä on ehkä pääministerin verotuspoliittinen visio, mihin suuntaan ja millä aikavälillä voitaisiin edetä, jotta kaikki työnteko olisi aina kannattavaa ja ahkeruuteen kannustettaisiin?

15.36 **Sari Tanus kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Selonteossa on huomioitu joitakin tulevaisuusvaliokunnan mietinnössä esille nostamia asioita, muun muassa kestävä kehitys ja hyvinvointimittarit. Kiitokset niistä.

Työ irtautuu yhä enemmän ajasta ja paikasta. Kun yhteydet toimivat, tietokoneiden kanssa voi tehdä työtä missä vaan, ja kokouksiakin voidaan tekniikan avulla pitää niin, että

kokoustajat ovat kuka missäkin. Säästetään aikaa, vähennetään päästöjä. Perheitäkin ajatellen on hyvä, kun matkoihin ei mene aikaa.

Samalla ihmisten elämänrytmit yhä enemmän yksilöllistyvät. Jo nyt olemme pitkälti menettäneet yhteisöllisen vapaapäivän, lepopäivän, kun työtä on siirtynyt sunnuntaille yhä lisää. Yhteistä työstä vapaata aikaa on vaikeampi löytää, ja kysyisinkin, arvon ministeri, mitä ajattelette tästä kehityksestä: kuinka muuttaa suuntaa ja säilyttää arvokas yhteinen aika myös tulevaisuudessa?

Puhemies Paula Risikko: Jatketaan jonkin aikaa vielä tätä debattia.

15.37 **Ben Zyskowicz kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Wallinheimo piti hyvän puheenvuoron, mutta siitä huolimatta ajattelin edustajien Viljanen ja Lindtman tavoin kommentoida ajankohtaista työmarkkinatilannetta muutamalla näkökohdalla.

Ensinnäkin: Nyt meneillään olevat lakot, poliittiset lakot, ja uhatut lakot ovat täysin suhteettomia suhteessa siihen, mitä hallitus on eduskunnalle esittämässä. Lapset ja vanhukset laitoksissa laitetaan kärsimään, yritykset, niiden asiakkaat ja niin edelleen.

Toiseksi: julkisuudessa olleiden tietojen mukaan työmarkkinaosapuolet ovat keskustelleet hallitukselle tehtävästä ehdotuksesta, jolla kiista voitaisiin ratkaista ja kuitenkin edistää pienyrittäjien mahdollisuuksia työllistää.

Kolmanneksi: uskon vakaasti siihen, että jos tehtäisiin tällainen realistinen ehdotus, joka parantaa työllisyyttä, niin hallitus on valmis vakavasti harkitsemaan keskusteluja sen pohjalta.

15.38 **Jutta Urpilainen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minä en aio keskittyä ajankohtaiseen työmarkkinatilanteeseen vaan kiitän siitä, että hallitus on katsonut pidemmälle tulevaisuuteen. Minusta tämä tulevaisuusselonteko on hyvä konsepti, ja sitä kannattaa myöskin tulevilla vaalikausilla jatkaa.

Yhdyn selonteon huomioon työmarkkinoiden polarisoitumisesta. Itse asiassa jos katsomme tällä hetkellä läntisiä teollisuusmaita, niin näemme jo sen, että globalisaation ja teknologian kehityksen myötä työmarkkinat ovat polarisoituneet niin, että meillä on korkeasti koulutettuja asiantuntijatehtäviä, joiden työmarkkinat ovat globaalit, kansainväliset, ja sitten meillä on matalasti palkattuja työtehtäviä. Iso kysymys on, mikä tulee olemaan keskiluokan tulevaisuus: mistä me löydämme keskipalkkaisia työpaikkoja tulevaisuudessa? Tästä puhuin myöskin viime vaalikaudella ministerinä ollessani erittäin paljon.

Ihmisten työmarkkina-arvo tulevaisuudessa määräytyy osaamisen kautta. On hyvä asia, että me puhumme siitä, että meidän pitää uudelleenkouluttaa ihmisiä, mutta keskeinen kysymys on se, miten me päivitämme työssä olevien ihmisten osaamista, [Puhemies koputtaa] ja tähän tarvitaan myöskin työnantajien mukaantuloa, jotta me löydämme sellaisen mallin, [Puhemies koputtaa] että työssä olevat ihmiset pääsevät päivittämään osaamistaan.

15.39 **Katja Hänninen vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tänä päivän työelämä on kaikkea muuta kuin kokoaikaista ja vakituista työtä. Yhä useampi tekee työuransa erilaisissa pätkissä ja joutuu vaihtamaan myös työpaikkaa ja alaa, ja koulutus on sen takia erittäin tärkeässä roolissa ja merkityksessä. Mutta en malta olla ottamatta kantaa tuohon edustaja Tanuksen tuomaan vapaa-aika-asiaan, koska silloin, kun itse olin PAMin

edustajistossa, niin joka kerta nousi esille toive siitä, että olisi lisää lomaa, että olisi lisää kesälomaa ja olisi enemmän aikaa perheelle ja niille rakkaille huolimatta siitä, että esimerkiksi palvelualoilla tehdään hyvin paljon vastentahtoista osa-aikatyötä, mikä sitten on johtanut siihen, että työssä käyvien köyhien määrä on kasvanut aika paljon.

Olisinkin kysynyt teiltä, arvoisa pääministeri: Miten te puututte tähän työssä käyvien köyhien ongelmaan, itsensä työllistävien taloudelliseen tilanteeseen? Kuinka tämä selonteko turvaa heidän toimeentulonsa ja tulevaisuutensa? Elikkä robotisaatiohan ei ratkaise kaikkea, vaan tämä on yksi perustavaa laatua oleva ongelma, että omalla työllä pitäisi voida tulla jokaisen meistä toimeen.

15.40 **Martti Talja kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Huoltosuhteemme tulee heikkenemään 20 prosentilla seuraavien vuosikymmenten aikana. Tämä asettaa meille erittäin suuria tavoitteita, haasteita siinä, millä tavalla ratkaisemme työn tekemisen ongelman. Alustatalous, pätkätöiden tekeminen, lohkoketjut tulevat muuttamaan sitä, ja itse asiassa se keskustelu, jota nyt käydään työn tekemisestä ja irtisanomisesta, liittyy kuitenkin tähän vääjäämättömään tulevaisuuteen.

Miten tulevaisuudessa sitten kehitetään verotusta vastaamaan muuttuvia työn tekemisen tapoja? Etenkin alustatalous tulee muuttamaan työn arvoketjujen logiikkaa merkittävästi. Kansainvälistyminen tulee muuttamaan ansaintalogiikkaa. Miten me rahoitamme yhteiskunnan tehtävää sosiaalivakuuttajan toimessa? Miten mahdollisimman oikeudenmukaisesti pystymme tämän hoitamaan, ja miten tulevassa, uudessa sosiaaliturvajärjestelmässä reaaliaikaisine tulosrekistereineen pystymme tähän vastaamaan?

15.41 **Ville Vähämäki ps** (vastauspuheenvuoro): Kunnioitettu puhemies! Ensinnäkin täytyy sanoa, että se, että tämä tulevaisuusselonteko on tehty kahdessa osassa, on aivan loistava innovaatio itsessään ja lisää sitä dialoginomaisuutta, mitä tässä on haettu.

Täytyy todeta myöskin, että työn tekemisen muodot — kaikki se, miten tehdään töitä, missä niitä tehdään ja milloin tehdään töitä — ovat muuttumassa, ja niitä työn ilmiöitä, jotka vahvistuvat, meidän täytyy etsiä. Vaikkapa keikkatyössä, missä tehdään alustapohjaisia töitä, täytyy etsiä näitä tapoja, miten sosiaalituet ja muut tulot voidaan sitten netottaa automaattisesti siten, että ihmisen tulot eivät koskaan katkea tai sosiaalitukien maksatus ei katkea.

Nostan täältä toimenpide-ehdotuksen 17, joka on ”monipuolinen työkykynäkökulma työn kehittämiseen”. Siellä keskeinen asia on se, että osaaminen ja motivaatio on työkyvyn keskeinen osa-alue. Tämä motivaation synnyttäminen sekä opiskelijoille että työntekijöille on minun mielestäni aivan keskiössä, ja sitä täytyisi vahvistaa huomattavasti.

Puhemies Paula Risikko: Kolme vastauspuheenvuoroa vielä, edustajat Tolppanen, Myllykoski ja Mattila.

15.43 **Maria Tolppanen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä täytyy sanoa, että tämä selonteko, joka nyt kuultiin, oli hyvä ja antoi hyviä suuntaviivoja tulevaisuudelle. Minä vain ihmettelen, että te ette ota käyttöön näitä asioita jo nyt. Miksi odottaa hyviä asioita tulevaisuuteen? Odotatteko toista hallitusta tekemään sen? Olisi hyvä, jos tämäkin hallitus pyrkisi siihen.

Arvoisa pääministeri, te sanoitte, että työ ei tuo ihmisarvoa. Olen kanssanne samaa mieltä, ei tuokaan, mutta työttömyys, rahattomuus, köyhyys tai yksittäisen ihmisen irtisanominen kaikkien edessä vie ihmisarvon. Näin siinä vain käy.

Kun täällä puhuttiin ja edustaja Zyskowicz puhui näistä lakkoasioista, niin ehkäpä tämä lakko nyt auttaa hieman arvostamaan näitä pienipalkkaisia ihmisiä, jotka tekevät työtä ja ovat siellä vanhusten ja lasten apuna. Kaksi päivää pärjäävät kyllä kaikki, mutta näiden ihmisten arvostus on syytä nostaa esille, [Puhemies koputtaa] samoin kuin pienissä työpaikoissa työskentelevien ihmisten.

15.44 **Jari Myllykoski vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Urpilainen otti esille aiheen, josta itsekin haluan kysyä pääministeriltä, jolla on hyvä yritysosaamistausta. Kuinka meidän tulee tulevaisuudessa suhtautua siihen, mikä on työssä osaamisen ja työssä oppimisen ja edelleenkouluttautumisen kehys? Meidän ilmeisesti pitäisi antaa työnantajille jonkinnäköinen velvollisuus pitää yllä ympäröivän teknologisen kehityksen osaamiskykyä ja edellytyksiä niissäkin yrityksissä, joissa ei uutta teknologiaa olekaan otettu käyttöön, koska silloin niiden ministeri Lindströmin työssäoppimisen ja muuntokoulutuksen eväät annettaisiin nykyisessä työsuhteessa ennen kuin tapahtuu sitten niitä muutoksia työsuhteen päättymisen myötä. Millä lailla pääministeri näkee, että voisimme saada olemassa olevan henkilöstön koulutusta kehitettyä siihen, että se valmentaa uuden osaamisen vastaanottamiseen?

Puhemies Paula Risikko: Otetaan tähän tosiaan edustaja Mattila vielä, ja sen jälkeen sitten ministerit vastaavat, ja pääministeri voi erikseen vastata tähän ajankohtaiseen kysymykseen, mikä täällä on noussut. Sitten mennään puhujalistalle joksikin aikaa, ja siellä on ensimmäisenä edustaja Ihalainen.

15.45 **Hanna-Leena Mattila kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Selonteosta käy ilmi, että demografinen muutos Suomessa edellyttää eläkeiän nostoa ja siten kykyä työskennellä nykyistä pitempään. Vielä tällä hetkellä yläkoulutyökaverini pääsevät eläkkeelle 60-vuotiaina mutta esimerkiksi minun kohdallani ikä on 67 vuotta. Kysynkin: kävikö tässä teidän tulevaisuustutkailussanne nyt ilmi, kuinka paljon vielä pitää eläkeikää nostaa? Toinen kysymykseni liittyykin siihen. Kun yläkouluympäristö on työympäristönä aika kuluttava ja raakakin, mietittekö te siellä ryhmässä sitä, että työn sisältöjä pystyisi ehkä muuttamaan niin, että ei välttämättä yläkoulunopettaja tekisi niitä viimeisiä vuosia nimenomaan siellä yläkouluympäristössä vaan olisi työnkuva joku toinen?

Puhemies Paula Risikko: Sitten ministereitten vastaus sekä ajankohtaiseen tilanteeseen, josta on tullut kysymyksiä, että tähän itse selontekoon. Pääministerille yhteensä 4 minuuttia.

15.46 **Pääministeri Juha Sipilä:** Arvoisa puhemies! Aloitan näillä selonteon asioilla. Ensinnäkin tähän kysymykseen työn merkityksestä: Esimerkiksi edustajat Wallin, Mäkisalo-Ropponen ja Halmeenpää tähän viittasivat. Osatyökykyiset ovat esimerkki niistä, jotka tulevat meillä hirveän huonosti työllistetyiksi. Tässä sotu-uudistuksen yhteydessä meillä voisi olla perustulo tai senkaltainen pohjaosa ja sitten sitä työkykyä vastaava osuus palkkaa ja tämä kokonaisuus muodostaisi kokonaisansiot. Olen siitä paljon työmarkkinajärjestöjen-

kin kanssa keskustellut, ja tämänkaltainen ajattelu näyttää nyt saavan alaa. Se sotii sitä vastaan, että palkalla pitää tulla toimeen, mutta kun puhutaan osatyökykyisestä ja siitä, että osatyökykyinen tekisi muutakin kuin sitä askartelua, niin silloin meidän pitää hyväksyä tämänkaltainen ajattelu seuraavan sotu-uudistuksen taustalle. Edustaja Alatalo, luovilla aloilla voi olla hyvin merkittävä osuus tässä, ja myöskin kun tulevaisuudessa automaatio nostaa tuottavuutta, luovien alojen merkitys todennäköisesti tulee kasvamaan.

Sitten tähän edustaja Urpilaisen nostamaan keskiluokkakysymykseen: Tämä on iso osa työn murrosta. Apuäly oli ihan hyvä sana, vai oliko se apuäly? [Antti Lindtman: Tukiäly!] — Tukiäly. — Lakimiesten työstä, kirjanpitäjien työstä, tilintarkastajien työstä ja lääkäreiden työstä todennäköisesti iso osa voi siirtyä sitten tukiälyn tehtäväksi, ja samalla meillä vapautuu keskiluokkaista tehtävää. Iso kysymys on, miten saadaan työssäkäyvien jatkuva koulutus ja jatkuva oppiminen tehtyä. Siinä voi olla esimerkiksi verotuksella keskeinen rooli. Pitäisikö meidän katsoa laveammin sitä, että kun työnantaja antaa koulutusta, olipa se sitten siihen nykyiseen työtehtävään sopivaa tai ei, niin pitäisikö se kaikki sallia, koska kaikki oppiminen ja oppi tulee todennäköisesti hyödynnettyä tulevaisuudessa? Nythän se on aika kapeasti sovellettua. Erilaiset koulutussetelit ja myöskin työnantajien osallistuminen siihen ja vähennysoikeus sitten... Kyllä tämä on laaja kysymys, ja ilman sitä, että yksilöt ja yhteiskunta ja yritykset, kaikki työnantajat, kaikki osallistuvat siihen, tästä miljoonan ihmisen uudelleenkoulutushaasteesta emme selviä.

Sitten vielä tähän tulevaisuusvaliokunnan rooliin: Tämä on todella hieno innovaatio suomalaisessa parlamentarismissa, ja minusta meidän pitäisi tästä pitää kiinni. Ja tulevaisuusselonteko on erittäin hyvä työkalu. Kun hallitusohjelmaa tehtiin, siinä laadittiin visio ja sitten viisi tärkeintä tehtävää kymmeneksi seuraavaksi vuodeksi. Olisi paljon luonnollisempaa, että tämän työn, sen vision ja seuraavan kymmenen vuoden viisi tärkeintä tehtävää, tekisi tulevaisuusvaliokunta ja sitten hallitusohjelmassa määriteltäisiin, mitä näiden viiden asian eteen tehdään seuraavalla vaalikaudella. Toivoisin, että seuraavalla vaalikaudella voitaisiin ottaa tällainen askel.

Arvoisa puhemies! Sitten tähän ajankohtaiseen tilanteeseen: Hallitus on koko ajan ollut avoin kaikille esityksille. Sellaisia ei vain ole tullut tässä matkan varrella, ja silloin kun olen itse niitä kysellyt, vastaus on ollut, että ei ole neuvottelumandaattia. Nyt julkisuudessa olevien tietojen ja niiden keskustelujen, joita kävin, perusteella on olemassa ehdotus, joka koskisi viiden hengen työpaikkoja, mutta kun tämän ehdotuksen kävimme läpi, totesimme, että se selvästi heikentäisi naisten työmarkkina-asemaa eikä olisi myöskään työllistämisvaikutuksiltaan sellainen kuin tämä käsiteltävänä oleva ehdotus. Eli olemme hyvin avoimia, mutta siihen saakka kunnes on jotakin, joka korvaa, tietenkin viemme eduskunnan tahdon mukaisesti nyt määrätietoisesti läpi sitä hallituksen esitystä, jonka täällä salissa käsittelimme. Mutta niin kuin edustaja Zyskowicz sanoi, olemme valmiita katsomaan, jos tulee ehdotus, joka on vaikutuksiltaan sama tai parempi.

Puhemies Paula Risikko: Ministeri Lindström, 3 minuuttia.

15.52 **Työministeri Jari Lindström:** Arvoisa rouva puhemies! Jos lähinnä tästä edustaja Wallinin esille nostamasta välityömarkkinamallista: Yhdistän sen siihen keskusteluun, joka tässä käytiin vajaatyökuntoisista ja osatyökykyisistä, mihin pääministerikin osin vastasi. Me teimme budjettiriihessä päätöksen työkykyohjelmasta ja siitä selvityksestä, jonka Tuija Oivo ja Raija Kerätär tekevät yhteistyössä. Se tulee tuossa marraskuun puolella. Se

on STM:n ja TEMin yhteinen harjoitus. Se on eräänlainen viestikapula tulevillekin ja tulevalle hallitukselle.

Kun edustaja Tolppanen kysyi, aiotaanko kaikki jättää tuleville hallituksille, niin kyllä tämä hallitus on jo tehnyt semmoisia asioita, joissa on vastauksia niihin kysymyksiin, jotka tässä keskustelussa ovat nousseet. Tässä on noussut keskusteluun muun muassa yhteinen aika — edustaja Tanus, edustaja Tolppanenkin tähän viittasivat. Meillä on työaikalain kokonaisuudistus tässä talossa. Ja se nimenomaan vastaa osin niihin uusiin työn tekemisen muotoihin, tuo lisää joustoa, tuo lisää mahdollisuuksia siihen, että työelämän ja vapaa-ajan voisi paljon kätevämmin yhdistää toisiinsa. Me olemme tunnistaneet tämän.

Mutta tämän kätevän aasinsillan kautta päästään tähän sääntelyyn, mistä täälläkin on kyselty. On todella haastavaa miettiä sitä, millä lailla me tekisimme mahdollistavaa lainsäädäntöä mutta kuitenkin niin, että on sitten jotkut raamit, minkä puitteissa pitää toimia. Tulevaisuuteen on aika lailla vaikea nähdä. Tietysti tämmöinen selonteko tuo edes jotain ajatuksia siihen suuntaan, mihin me olemme menossa. Mutta tämä on vähän tällaista perässä juoksemista. Eli me yritämme tehdä lainsäädännöstä, niin kuin työaikalaista, sellaista, että se mahdollistaa asioita eikä estä niitä, mutta nyt on jo huomattu esimerkiksi luovien alojen kohdalla, että meillä on aikamoinen haaste sitten, kun sieltä tulee erilaisia uusia työn tekemisen muotoja ja meillekin ministeriöön tullaan kertomaan, ettei tämä vieläkään vastannut niihin haasteisiin. Työ muuttuu sellaista vauhtia, että lainsäädäntö juoksee perässä sen minkä ehtii. Mutta siihen pyritään, että mahdollisimman monella alalla olisi mahdollisuus tehdä asioita eivätkä nämä lait ja sääntely sitä estäisi.

Edustaja Myllykoski, edustaja Urpilainen, tosi hyvät puheenvuorot tähän osaamisen päivittämiseen. Itse olen tavattoman kiinnostunut siitä, mitä on tapahtunut tässä, kun viime sopimuskierroksella saatiin väännettyä tämä kolmen päivän koulutusoikeus: kuinka paljon sitä oikeasti on käytetty. Sehän on pieni ele oikeaan suuntaan, mutta minun ymmärrykseni on se, että siellä on paljon, paljon petrattavaa ja parantamisen varaa. Se olisi hyvä lähtölaukaus juuri sille, mihin edustaja Urpilainenkin viittasi, ja sen lisäksi sitten oppisopimusta ynnä muuta, eli jo työssä ollessa koko ajan valmistauduttaisiin siihen, että voi olla, että tämä työ tällaisena ei jatku, ja tuotaisiin lisää elementtejä, muun muassa niitä, mitä edustaja Semi nosti, eli kielikoulutusta tai tämäntyyppistä.

Puhemies Paula Risikko: Sitten mennään puhujalistalle.

15.55 **Lauri Ihalainen sd:** Arvoisa puhemies! Olen iloinen siitä sävystä ja perehtyneisyydestä, jolla tänään tätä keskustelua täällä käydään. Tulevaisuusselonteot, sekä ykkönen että nyt käsittelyssä oleva selonteko, ovat minun mielestäni erittäin hyvä kuvaus työn murroksesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Se sisältää 18 toimenpide-ehdotusta tai -aihiota, joiden pohjalta on kyllä mahdollisuus käydä syventävää keskustelua työn tulevaisuudesta ja merkityksellisyydestä työntekijöille. Työn merkitys on siis toimeentuloa syvällisempi asia ihmisille. Silmiinpistävää tässä tulevaisuutta koskevassa selonteossa on se, että työelämän tulevaisuutta ei siinä ratkota työntekijöiden työsuhdeturvaa, sopimus- tai työehtoturvaa, heikentämällä. Katsotaan siis tulevaisuuteen.

Kun nuoria ikäluokkia tulee työelämään vähemmän kuin toisesta päästä lähtee vastaavasti eläkkeelle, joutuu työelämä kilpailemaan osaavasta työvoimasta ja sen pysyvyydestä työpaikoissa. Kilpailua käydään toki varmaan palkoilla, mutta sen ohella työn laadulla, turvallisuudentunteella, osaamisella, työhyvinvoinnilla ja perheystävällisillä työpaikoilla.

Palkkatyön, pätkätyön, yrittäjyyden ja alustatyön vuorottelu vaatii osaamisen kehittämistä ja kattavaa työttömyys- ja sosiaaliturvaa, jotta ihmisillä on mahdollisuus ottaa riskejä, siirtyä työn tekemisen muodosta toiseen eikä työttömyyteen. Kun työn aika- ja paikkasidonnaisuus vähenee, on tuettava työntekijöiden turvallista ammatillista ja alueellista liikkuvuutta.

Työ ja sen tekotavat muuttuvat, ja työvoiman pullonkaulat ovat ennen kaikkea osaamisvajeessa. Työelämän jatkuvan muutoksen hallinnan kannalta on keskeistä elinikäisen oppimisen mahdollistaminen. SDP on siis laatinut elinikäisen oppimisen tiekarttaa, jossa nimenomaan ammatillisen aikuiskoulutuksen merkitys tulee korostumaan. Olemme pohtineet osaamistiliä ja -seteliä mutta myös sitä, että ensi vuoden alusta voimaan tuleva Työllisyysrahasto muodostaisi merkittävämmän rahoituslähteen aikuisväestön opinnoissa. Jokaisella tulee siis olla oikeus työelämässä työn ja koulutuksen toisiaan tukevaan vuorotteluun. Pirstoutuneessa työelämässä tai sen seurauksena on rakennettava aivan uudella tavalla työn, toimeentulon, sosiaaliturvan ja verotuksen yhdistelmä. Tämä tulee olemaan seuraavan hallituksen mitä keskeisimpiä tehtäviä: hahmottaa tämä kokonaisuus ja tehdä ratkaisuja.

Ikärakenteesta johtuen ja syntyvyyden laskusta johtuen työikäisen väestömme kasvu on merkittävältä osaltaan maahanmuuttajien varassa. On siis tehtävä paljon töitä, että tänne maahan jo muuttaneet työllistyvät ja saavat koulutusta ja työtä ja tulevat osaksi yhteiskuntaa.

Työn tekemisen rakenteet muuttuvat monella tapaa. Erityisesti erilaiset alustatalouden ratkaisut tulevat kasvamaan. Nyt niitä hallitsevat globaalit, isot toimijat. Alustatalouden ratkaisuissa on huolehdittava siitä, että työntekijöitten asema myös kohenee, että verotulot myös säilyvät Suomessa. On aikaansaatava alustataloudessa työskenteleville kansainvälisiä, EU-tasoisia ja kotimaisia pelisääntöjä oikeuksista, sosiaalisesta työsuhdeturvasta, työttömyydestä ja eläkkeistä.

Ja lopuksi haluan sanoa vain sen, että työllisyysasteen nostaminen 75 prosenttiin tai sen yli — kun tämä raportti kertoo, että tavoite on 78 prosenttia — vaatii 200 000 uutta työpaikkaa. Se on vaativa tehtävä mutta välttämätöntä, ja silloin täytyy keskittyä vaikeimmin työllistettävien työllistämiseen, osatyökykyisten pääsyyn työmarkkinoille, piilotyöttömien saamiseen työmarkkinoille, vammaisten saamiseen työmarkkinoille ja maahanmuuttajien korkeamman työllisyysasteen tukemiseen — eli aktiivisen työvoimapolitiikan resursseja huomattavasti enempi. Siis seuraavan hallituksen työelämän kehittämisen politiikan tehtävä on tulevaisuuskäänne palkansaajien sopimusturvan heikentämisestä osaamiseen, työn murroksen hallintaan, työhyvinvointiin ja sen arvottamiseen ja ymmärtämiseen, että työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen arjessa on ihmisille mahdollista.

Talman Paula Risikko: Nu har det gått två timmar och därmed avbryts debatten och behandlingen av ärendet. Debatten fortsätter under detta plenum efter att de övriga ärendena på dagordningen blivit behandlade.

Riksdagen avbröt debatten klockan 16.01.

Riksdagen fortsatte debatten klockan 18.11.

Förste vice talman Mauri Pekkarinen: Nu fortsätter behandlingen av ärende 4 som avbröts tidigare under detta plenum.

18.11 **Aila Paloniemi kesk:** Arvoisa herra puhemies! Tulevaisuusselonteossa viitataan useita kertoja tulevaisuusmietintöön. Viittauksista voi päätellä, että tulevaisuusdialogi eduskunnan ja hallituksen välillä toimii, ja tämä on kansainvälisestikin ainutlaatuista ja tulevaisuuselontekoprosessin ydintehtävä. Selonteossa on selkeästi huomioitu tulevaisuusmietinnössä esille nostetut asiat. Erityisesti sosiaali-, vero- ja työaikalainsäädännön uudistaminen pirstaleisen toimeentulon ja vaihtelevien työelämästatusten yhteen keräämiseksi sekä alustatalouden ja alustatyön kehittämiseksi ja koulutus- ja osaamisjärjestelmän uudistaminen ovat siellä myös saaneet paljon huomiota. Nämä ovat selkeitä kärkiteemoja. Kolmantena nousee esille kestävä kehitys eli liittymäpinnat Agenda 2030 -toimenpideohjelmaan. Tässä tulevaisuusvaliokunnan vaikutus lienee suurimmillaan. Tulevaisuusselonteon ensimmäisessä osassa ei juurikaan kestävästä kehityksestä puhuttu.

Hallituksen tulevaisuusselonteon toisen osan tavoitteena on tunnistaa työhön liittyviä toivottavia tulevaisuuksia, päätöksentekotarpeita sekä yhteiskunnallisia kysymyksiä. Nämä kysymykset ja niiden ratkaisuvaihtoehdot ovat pääosin tulevien hallitusten pohdittavana ja ratkaistavana. Tämä selonteko on osa pitkän aikavälin päätöksentekoa ja valmistelua, jossa keskustelu työn tulevaisuudesta ja murroksesta jatkuu. Tavoitteena on, että koko yhteiskuntaan vaikuttavan ilmiön ratkaisuja voidaan toteuttaa pitkällä aikajänteellä yli vaalikausien.

Arvoisa puhemies! Kaksiosaisen tulevaisuuselonteon keskeiset havainnot kiteytyvät siihen, että työn tekemisen muodot ja työsuhteet moninaistuvat, mikä edellyttää muutoksia esimerkiksi lainsäädännössä ja sosiaaliturvassa. Työn aika- ja paikkasidonnaisuus heikkenee, mutta muutos ei ole yhtä voimakas tai samantahtinen kaikilla aloilla. Työn ja yksityiselämän yhteensovittaminen on iso yhteiskunnallinen kysymys. Se koskettaa eri tavoin suurta osaa suomalaisista. Sen paremmalla haltuunotolla voidaan lisätä myös työn mielekkyyttä. Koulutuksessa korostuu jatkuva oppiminen, ja me tarvitsemmekin Suomeen koko väestön kattavan laadukkaan elinikäisen oppimisen mallin, kuten täällä on moneen kertaan jo aikaisemmin, kun tästä keskustelimme, nostettu esiin. Työmarkkinoiden ja työelämän joustavuus lisääntyy, ja toimeentuloon liittyvät kysymykset korostuvat. Työn murros on myös globaali kysymys, jonka ytimessä ovat muuttoliike ja työperusteinen maahanmuutto.

Yhteiskunnallista keskustelua tarvitaan työn erilaisista ja muuttuvista välinearvoista taloudellisten arvojen lisäksi, jotta emme edistä keskenään ristiriitaisia tavoitteita. Tämän keskustelun virittämisestä vastuu on tietenkin päätöksentekijöillä. Työn muutos aiheuttaa jännitteitä työn organisoimisen, työn sisältöjen, vaaditun osaamisen, toimeentulon ja työn merkityksen suhteen. Nämä jännitteet on mahdollista ratkaista keskustelemalla yhdessä siitä, minkälaisia työn tulevaisuuksia haluamme tavoitella, ja tekemällä pitkän aikajänteen politiikkatoimia niihin pääsemiseksi. Tulevaisuuselonteko on yksi keskustelunavauksista suomalaisille päätöksentekijöille.

18.15 **Kari Kulmala sin:** Arvoisa puhemies! Tässä selonteossa esitetään toimenpide-ehdotukset viidelle keskeiselle työn tulevaisuuden visiolle, jotka ovat syntyneet tutkimusten, asiantuntijanäkemysten ja avointen keskustelujen kautta. Mielestäni toimenpide-ehdotukset on varsin hyvin esitelty.

On selvää, että työn murroksessa tarvitaan pitkän aikavälin politiikkaa. Kestävä kehitys on saatava ohjaamaan pitkän aikavälin päätöksentekoa. Pitkän aikavälin visioiden asettamiseen sekä yhteisten arvojen ja tavoitteiden määrittelyyn on jo tuotu valtionhallinnon sisälle kestävän kehityksen lisäksi joukko muitakin hyödyllisiä rakenteita ja toimintatapoja.

Teknologisen kehityksen seurauksena työtehtäviä ja kokonaisia ammatteja häviää ja uusia syntyy. Ansainnan lähteet monipuolistuvat ja pirstaloituvat. Matalapalkkatyön, sosiaaliturvan ja verotuksen yhteensovittaminen on haaste, johon on realistisesti varauduttava Suomessa. Yhteiskunta on muuttumassa. Keskituloinen kokopäivätyö vähenee globalisaation ja digitalisaation edetessä. Työn murros on hallittava viisaasti pitkällä aikavälillä, jotta pääsisimme parempaan työelämään ja hyvinvointiin.

Riksdagen avslutade debatten.

Ärendet remitterades till framtidsutskottet, som kulturutskottet och arbetslivs- och jämställdhetsutskottet ska lämna utlåtande till.